

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Filip Plešek
Populismus Andreje Babiše

Bakalářská práce

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Populismus Andreje Babiše vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje“

V Olomouci dne

Tímto bych chtěl poděkovat, Mgr. et Mgr. Ondřeji Filipcovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady, pomoc a trpělivost při psaní mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Objasnění pojmu populismu.....	10
1.1 Uchopení pojmu populismu a analytického jádra populismu	12
1.1.1 Populismus jako ideologie, strategie či styl.....	15
1.1.2 Populismus jako politická ideologie	16
1.1.3 Populismus jako politický styl	18
1.1.4 Populismus jako politická strategie	19
1.2 Základní znaky populismu a kritéria pro hodnocení	21
2 Populismus v průběhu dějin	24
2.1 Populismus v Antickém Římě.....	24
2.1.1 Hnutí populárů za Tiberia	25
2.1.2 Hnutí populárů za Gaia	25
2.1.3 Znaky moderního populismu v Římském populismu.....	26
2.1.4. Shrnutí Historické části	28
3. Analýza Andreje Babiše z hlediska populismu	30
3.1 Andrej Babiš jako politik	30
3.1.1 „Osobnost vůdce“ jako prvek populismu.....	32
3.1.2 Heartland Andreje Babiše	37
3.2 Prvky populismu v jednáních Andreje Babiše	41
3.2.1 Volební kampaň.....	41
3.2.2 Analýza „Čau Lidi“	49
Epizoda z 3. 10. 2021.....	50
3.2.3 Volby 2021 Superdebata z 6. 10. 2021	53
3.2.4 Shrnutí.....	55
Závěr	57
Citovaná literatura.....	60
Abstrakt	63
Abstract	64
Klíčová slova	65
Key words.....	65
Přílohy	66

Úvod

V posledních desetiletích je nejen v Evropě, ale i v České republice na vzestupu populismus. Tento fenomén je problematický natolik, že stále neexistuje žádná oficiální definice, která by byla vědeckou komunitou přijata, jako jednoznačná definice tohoto jevu. I přes tuto absenci oficiální definice populismu se s tímto termínem nejspíše setkal během svého života každý z nás. Každou chvíli lze na toto slovo narazit, ať už jde o novinové články, internetové zpravodajství, či televizní zprávy, nebo jiné zdroje. Především ve spojení s politikou se s tímto termínem lze snadno setkat. Populismus je, jak se zdá atraktivním nástrojem mnohých politiků, kteří jej používají pro získání hlasů voličů. Přitom se populismus opírá o taková témata, na která voliči reagují, a která dokáží upoutat pozornost ať už jednotlivců, či celých davů. Jelikož se tato práce populismem zabývá, bude nutné si jej představit. Tato práce nahlíží na problematiku populismu očima několika vybraných autorů, kteří se populismem zabývají, a na základě toho budou vymezeny základní definiční znaky tohoto fenoménu, na jejichž základě bude posouzeno jednání Andreje Babiše, který je s pojmem populismu často spojován.

Hlavním cílem bakalářské práce je nejen objasnit základy populismu a vymežit jeho základní charakteristické znaky, ale především si tato práce bere za cíl na základě zjištěných informací o populismu odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: *Lze považovat Andreje Babiše za populistu?* Respektive se tato práce pokusí zjistit, jestli se v jednání Andreje Babiše vyskytují znaky populismu na to, aby tento politik mohl být označen jako populist. Jednání Andreje Babiše bude zkoumáno formou analýzy určených charakteristických znaků populismu. Na základě toho, kolik různých znaků populismu se v projevu Andreje Babiše vyskytuje a na základě míry jejich výskytu v jednání tohoto politika bude určeno, zdali a do jaké míry jej lze označit za populistu. V analýze budou použita data z předvolebních kampaní v roce 2021 a další statistická data z roku 2017. Tyto roky byly vybrány, protože jde o termíny posledních dvou voleb do Poslanecké sněmovny České republiky, které byly pro Hnutí ANO a s ním i Andreje Babiše klíčové, lze tedy pozorovat, jakým způsobem aktuálně Andrej Babiš operuje na poli politických kampaní. Vzhledem k tomu, že byla tato práce vypracovávána v průběhu roku 2021, tak nebylo možné najít dostatek statistik či jiných zpracovaných informací v rámci voleb 2021 (například informace důležité pro identifikaci heartlandu Andreje Babiše), proto byl vybrán rok 2017 jako rok posledních voleb do Poslanecké sněmovny.

Hlavní výzkumná otázka na kterou se tato práce pokusí odpovědět, zní takto: *Lze považovat Andreje Babiše za populistu?* Nejprve však bude nutné odpovědět na první vedlejší výzkumnou otázku: *Jak lze populismus definovat a jaké jsou jeho stěžejní prvky?* Na tuto výzkumnou otázku však navazují další vedlejší výzkumné otázky, a sice tyto, Druhá vedlejší výzkumná otázka: *Jak moc charakteristických znaků populismu lze v projevu Andreje Babiše nalézt?* Třetí vedlejší výzkumná otázka: *V jak velké míře se tyto znaky populismu v projevu Andreje Babiše nacházejí?* I na tyto vedlejší otázky práce odpoví. Po dokončení analýzy populismu se tato práce pokusí seřadit potvrzené charakteristické znaky tohoto fenoménu, podle jejich četnosti v jednání Andreje Babiše.

Tato práce je celkově členěna do tří kapitol. První kapitola této práce se zabývá populismem, jako takovým a v rámci této části práce dochází ke sběru dat, na základě kterých budou určeny základní charakteristické znaky populismu, dle kterých bude Andrej Babiš posuzován v rámci poslední kapitoly této práce. Jde tedy o část věnovanou teorii, respektive identifikaci rozmanitých pojetí populismu a jejich klíčových prvků, které poslouží, jako určitý analytický rámec pro analýzu spojení Andreje Babiše s populismem.

V rámci Druhé kapitoly dojde ke krátkému historickému exkurzu, který ukáže, že populismus je fenomén, který není výdobytkem moderní doby, ale jevem z historického pohledu dlouhodobým. Tato malá historická vsuvka by měla demonstrovat, že populismus si sebou nese znaky, které se ani v průběhu historie příliš nemění. Navíc tato část obohacuje práci historickým porovnáním současného pojetí populismu s tím současným, tím se snaží vymezit společné a rozdílné rysy.

Třetí kapitola této práce se zabývá analýzou Andreje Babiše, na nějž jsou aplikovány charakteristické znaky populismu, kterými se zabývá první část práce. V rámci této kapitoly je určeno, které znaky populismu a v jak velké intenzitě se v projevu Andreje Babiše vyskytují. Práce se rovněž pokusí v samotném závěru této kapitoly seřadit potvrzené charakteristické znaky populismu, podle jejich četnosti v projevu Andreje Babiše. Tento postup ukázal, které aspekty populismu, jsou pro Andreje Babiše typičtější. Zdroje projevu a jednání Andreje Babiše jsou tyto: Volby 2021 předvolební „Superdebata“ (Česká televize), webové stránky Hnutí ANO, Poslední předvolební epizoda pořadu „Čau lidi“ (zdroj Facebook), Volební spoty Hnutí ANO, které lze nalézt na Facebookovém profilu Andreje Babiše a videozáznam zahájení předvolební kampaně Hnutí ANO. Tyto zdroje jsou v rámci práce analyzovány, přičemž cílem analýzy je zjistit, které prvky populismu dle této práce se vyskytují v jednání Andreje Babiše.

Tyto zdroje byly vybrány tak, aby zahrnovaly průřez důležitých komunikačních kanálů, skrze které Andrej Babiš komunikuje se svými voliči a veřejností. Z časového hlediska jsou jednání Andreje Babiše sledována především v předvolebním období (tedy v týdnech, které těsně předcházejí podzimním volbám do Poslanecké sněmovny České republiky v roce 2021).

Na téma populismu existuje mnoho různých děl odborných autorů. Mnoho těchto prací, ať už ve formě knih, či odborných článků bylo napsáno především zahraničními autory. Názory na chápání populismu se různí napříč širokým spektrem autorů, kteří se tímto fenoménem zabývají. Někteří autoři dokonce reagují ve svých dílech na názory dalších autorů, například Ernesto Laclau zmiňuje ve svém díle *On Populist Reason* Margaret Canovan. Tato bakalářská práce vychází především z knih odborných autorů, přičemž převažují zahraniční autoři, avšak v práci jsou jako zdroje i někteří z Českých autorů, kteří se problematikou populismu zabývají.

Laclau pojímá populismus z širokého hlediska a tudíž nelze vycházet pouze z jeho konceptu populismu, je tedy nutné použít i díla jiných autorů. Další použitý titul, který tato práce používá je práce Case Muddeho a Cristóbalu Rovira Kaltwassera *Populism A Very Short Introduction*. Toto dílo je použito v části definující analytické jádro populismu, nicméně koncept populismu a jeho analytického jádra je jen těžko uchopitelný, přeci jen stále neexistuje jednotná ucelená definice. V rámci práce je analytické jádro zkoumáno z více pohledů různých autorů, proto je použito i dílo Francisca Panizzy *Populism and the Mirror of Democracy*. Dalším dílem, které nelze opomenout je dílo M. Canovan *Trust the people*, ve kterém lze nalézt zajímavý pohled na populismus, neboť dle M. Canovan se politika dělí na dva styly, a sice pragmatický a spasitelský, přičemž populisté se zde staví do role samozvaných spasitelů lidu.

Od tuzemských autorů je v práci použita kniha *Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe* od V. Dvořákové, R. Bubna a J. Němce. Toto dílo je jedním z nejdůležitějších zdrojů práce, neboť představuje i koncepty jiných autorů a pro účely této práce vysvětluje a uchopuje některé důležité pojmy, se kterými se v rámci problematiky populismu lze setkat (například „heartland“). V tomto díle je rovněž pro účely této práce skvěle vypracovaný pohled na populismus z hlediska ideologie, strategie a stylu. Co se týče pohledu na populismus, jako na ideologii, je třeba nezapomenout na již výše zmíněné dílo C. Muddeho a C. R. Kaltwassera, avšak z tohoto hlediska se lze v práci seznámit i s dílem *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy* od autorů Danielle Albertazzi a Duncan McDonnell, kde lze nalézt podobný náhled na populismus z hlediska ideologie. Stejně, jako je náhled na populismus ve smyslu ideologie doplněn dalšími autory a práce

nevychází v této otázce čistě z knihy *Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*, tak i další náhled na populismus, konkrétně náhled na populismus, jako na strategii je doplněn podobným pohledem jiného autora, který s tímto konceptem dokonce přišel. Jedná se o dílo Kurta Weylanda *Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics*.

Dalším použitým tuzemským dílem je článek *Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran*. Od autorů Vlastimila Havlíka a Anety Pinkové, tento článek mimo jiné poukazuje na jisté spojení mezi demagogií a populismem v rámci obecného chápání těchto pojmů, informace v článku umožňují poukázat na to, že tyto dva výrazy nelze považovat za synonyma. Pro tento účel jedno dílo nestačí, proto práce čerpá ještě z díla Jana Charváta a Adély Lábusové *Křehkost demokracie: Příručka pro pedagogy pro práci s tématem radikalismu ve výuce*.

Tato práce sleduje i vývoj populismu v době Antického Říma. Populismus je s demokracií nepochybně propojen. Je tedy vhodné jej zkoumat i v rámci historie a samotných kořenů demokracie. Pro účely historického exkurzu je vybráno několik zdrojů, tím nejdůležitějším pro tuto práci je kniha *The Grandeur That Was Rome* jejíž autor je John Clarke Stobart. V analytické části práce je, jako zdroj využito několik platforem, ve kterých lze získat informace o Andreji Babišovi, především tedy informace o jeho výrocích a činech. Budou využity média (internetová či televizní zpravodajství), ale taky stránky Hnutí ANO, se kterým je nepochybně propojen. Rovněž mohou pomoci sociální platformy, přes které Andrej Babiš komunikuje s veřejností (například jeho Facebook, který sleduje k lednu 2022 zhruba 238 tisíc lidí.)

Tato bakalářská práce se snaží přiblížit pojem populismus, ukázat co možná nejlépe, jak funguje a co si lze pod tímto pojmem představit, také se snaží poukázat na rozdíl mezi demagogií a populismem, neboť tyto dvě rozdílné věci jsou často chápány jako synonyma. Práce se snaží uchopit pojem populismus a zjistit v jaké míře ovlivňuje naši společnost.

1. Objasnění pojmu populismu

Práce se zabývá pojmem populismus a tak je nezbytné si tento fenomén více přiblížit. Kromě toho se tato kapitola zabývá různými pohledy autorů na populismus. Toto je nezbytné, neboť na základě různých pohledů autorů na fenomén populismu, lze určit charakteristické znaky populismu, podle kterých je posuzován Andrej Babiš ve třetí kapitole této práce. Zároveň se zde práce snaží odpovědět na jednu z vedlejších výzkumných otázek a sice: *Jak lze populismus definovat a jaké jsou jeho stěžejní prvky?* V první části této kapitoly je přiblížen koncept populismu. Dochází k oddělení pojmů populismus a demagogie a následně se práce zabývá různými pohledy na populismus a uchopením analytického jádra populismu. Na konci kapitoly jsou určeny charakteristické znaky, podle kterých je postupováno v následující kapitole a rovněž se zde práce snaží přijít s vlastní definicí populismu.

V posledních letech se lze setkat s pojmem populismus celkem často. Toto téma je především v mediích často rozebíráno, ale absence jednotné definice populismu může působit značné potíže. I přes absenci jednotné, ucelené definice však lze sledovat jisté prvky, které jsou pro populismus klíčové¹, i přes to je těžké snažit se populismus definovat, či přímo vytvořit jednotnou definici tohoto fenoménu neboť: *„Samotný populismus má tendenci popírat jakoukoliv identifikaci, nebo klasifikaci do levého či pravého politického spektra. Zpravidla jde o hnutí více tříd, avšak to neznamená, že každé více třídní hnutí lze označit za populistické. Populismus tak pravděpodobně vzdoruje jakékoliv komplexní definici.“*² Další problém, se kterým se práce setkává při pokusu o definici populismu, je fakt, že koncept populismu je „neurčitý“³ a jevy, které se pod tímto pojmem skrývají, jsou velmi „rozmanité“.⁴ Lze rovněž tvrdit, že populismus je svým způsobem politický nástroj.⁵ Lze se ptát, proč populismus vůbec existuje? Respektive proč mají v některých státech populistické strany a hnutí takovou oblibu a náklonost ze strany mnoha voličů. Na tuto otázku se ve svém článku zaměřuje Karl Aiginger z Vídeňské Univerzity Ekonomiky a Obchodu. Existují čtyři důvody (kořeny) proč „roste“ populismus, těmito důvody jsou: Ekonomické problémy, kulturní důvody, rychlost změn

¹ BLOCK, Elena a Ralph NEGRINE. The Populist Communication Style: Toward a Critical Framework. *International Journal of Communication* [online]. 2017, 2017(11), 20, ISSN 1932–8036. Dostupné z: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/5820> s. 2.

² LACLAU, Ernesto. *On Populist Reason*. 1. Beccles: Verso, 2005. ISBN 1-85984-651-3. s. 4.

³ Tamtéž, s. 5.

⁴ Tamtéž, s. 5.

⁵ BENDL, Tomáš, Vít BOŘIL a Jonáš, SUCHÁNEK. Populismus, migrace a virtuální svět. *ResearchGate.net* [online]. 2020, 15. 7. 2020, 2020, 7 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/342784275_Populismus_migrace_a_virtualni_svet s. 4.

z důvodu globalizace a digitalizace a v neposlední řadě selhání politiky⁶ Jako „kořeny“ populismu jsou digitalizace respektive růst sociálních médií a ekonomické problémy jmenovány i v článku *The rise of populism* od Guida Tabelliniho na stránkách VOX.eu.⁷

Důležité je rovněž zmínit vztah mezi populismem a demagogií. Zatímco populismus je velmi komplexní a složitý termín, pojem demagogie je poněkud uchopitelnější. Demagogie by se dala popsat jako soubor klamavých a manipulačních technik, které na jedné straně vytvářejí dojem logické konstrukce, na druhé straně však pracují s emocemi (zejména se strachem).⁸ V praxi může docházet k situacím, kdy si zejména laická veřejnost může tyto pojmy plést, respektive může dojít k tomu, že slova *populismus* a *demagogie* budou vnímána, jako synonyma.⁹ Takovéto pojetí je mylné, avšak pochopitelné, neboť populismus bývá v praxi spojován s demagogií. Dochází totiž k tomu, že populismus může, ale nemusí být doprovázen demagogií, stejně tak, jako demagogie, bývá doprovázena populistickou argumentací. Zaměňování populismu a demagogie vede v některých situacích k tomu, že je na populismus a priori nahlíženo, jako na negativní jev.¹⁰ Jde tedy vidět, že absence jednoznačné definice populismu a samotný fakt, že populismus bývá často doprovázen demagogií, vyvolává jisté negativní nahlížení na tento jev v rámci obecné veřejnosti. Ve skutečnosti je mezi demagogií a populismem zásadní rozdíl, zatím co demagogie spočívá v umění vyburcovat a okouzlit masy, což dle Aristotela vede k oligarchii či tyranii (jde tedy o akt „mobilizace mas“ shora, což nemá nic společného s demokracií) populismus se označuje jako skutečná „okamžitá“ demokracie, která vychází zdola a v tomto ohledu se stává dokonce pravým opakem demagogie.¹¹ Jednotná

⁶ AINGINGER, Karl. Populism: Root Causes, Power Grabbing and Counter Strategy: Four root causes of populism. *Intereconomics* [online]. 2020, 2020, **55**(1), 5 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.intereconomics.eu/pdf-download/year/2020/number/1/article/populism-root-causes-power-grabbing-and-counter-strategy.html> doi:DOI: 10.1007/s10272-020-0867-3.

⁷ TABELLINI, Guido. *The rise of populism: Why now?*. *Voxeu.org* [online]. 2019, 29. 10. 2019, 1 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://voxeu.org/article/rise-populism> .

⁸ CHARVÁT, Jan a Adéla LÁBUSOVÁ. *Křehkost demokracie: Příručka pro pedagogy pro práci s tématem radikalismu ve výuce* [online]. Praha: @ Člověk v tísni, 2019 [cit. 2021-7-21]. ISBN 978-80-7591-019-6. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1267/file/krehkost-demokracie.pdf> s. 17-18.

⁹ Tamtéž

¹⁰ HAVLÍK, Vlastimil a Aneta PINKOVÁ. *Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran*. *Rexter* [online]. 2012, 123 [cit. 2021-7-22]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20131204011712/http://www.rexter.cz/wp-content/uploads/rexter_02_2012_04.pdf .

¹¹ MELITO, Francesco. Populism vs. Demagogism: What if Anti-populists are the Real Demagogues?. *Politologický časopis - Czech Journal of Political Science* [online]. 2021, 9. 11. 2021, **3**(3), 20 [cit. 2022-02-27]. ISSN 1805-9503. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/355836761_Populism_vs_Demagogism_What_if_Anti-populists_are_the_Real_Demagogues DOI:10.5817/PC2021-3-229 s. 5.

definice populismu by se tedy mohla vyplatit přinejmenším proto, že by se tento jev mohl jednoznačně odlišit od demagogie i v očích laické veřejnosti.

1.1 Uchopení pojmu populismu a analytického jádra populismu

Co se týče vymezení, analytického jádra populismu lze si vybrat z mnoha autorů, kteří se touto problematikou zabývají, avšak samotná práce nenabízí takový rozsah, aby bylo možno rozebrat každého autora, který se tímto fenoménem zabývá. Proto v této podkapitole dochází k rozebrání pohledů na analytické jádro populismu, jen u vybraných autorů.

Jeden z přístupů chápe populismus jako diskurz, který zjednodušuje politický prostor symbolickým rozdělením společnosti na „lid“ a „jiné“ přičemž obě tyto entity „lid“ a „jiní“ jsou politickými konstrukty, které jsou symbolicky charakterizovány vzájemným antagonismem než-li na základě sociologických kategorií.¹² Populismus v tomto pojetí volá po porážce „jiných“, kteří lid utlačují a vykořisťují jej a brání mu v plné účasti na politice.¹³ „Jiní“ v opozici vůči „lidu“ mohou být v rámci populismu chápáni jako ekonomické subjekty, politické subjekty, nebo obojí. Tito „jiní“ bývají zpravidla politici, oligarchie, dominantní etnické, či náboženské skupiny.¹⁴ Ve výkladu Francisca Panizzy je vidět, že v tomto pojetí je populismus značně flexibilní, jinými slovy populismus má schopnost se přizpůsobit potřebám daného populisty v návaznosti na to v jaké situaci je daný politický subjekt, který jej užívá. Například v zemi, kde je dlouhodobý spor mezi dvěma náboženskými skupinami může populismus označovat „jiné“ jako dominantní náboženskou menšinu, v zemi s dlouhodobou politickou krizí, například způsobenou dlouhodobým bujením korupce mohou být „jiní“ zase označení pro oligarchii. Jsou zde dva základní znaky, dělení na „lid“ a „jiné“ a jejich antagonistický vztah.

Cas Mudde jde ještě dále a tvrdí, že jsou zde dva protichůdné tábory a sice „čistý lid“ a „zkorumpovaná elita“. Zde lze vidět, že v tomto pojetí populismu je lid chápán, jako morálně čistý subjekt, zatímco „jiní“ jsou zde chápáni, jako „zkorumpovaná elita“ a jediná správná politika je ta, která vyjadřuje obecnou vůli lidu (*general will*)¹⁵

¹² PANIZZA, Francisco. *Populism and the Mirror of Democracy*. 1. London: Verso, 2005. ISBN 1-85984-523-1. s. 3.

¹³ Tamtéž

¹⁴ PANIZZA, Francisco. *Populism and the Mirror of Democracy*. 1. London: Verso, 2005. ISBN 1-85984-523-1. s. 4.

¹⁵ MUDDE, Cas a Cristobal ROVIRA KALTWASSER. *Populism A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017. ISBN 9780190234874. s. 6.

Zde lze vidět, že se oba autoři snaží uchopit analytické jádro populismu v rámci specifického úhlu pohledu, a sice jako situaci „lid“ versus „jiní“ či „elita“ v rámci této práce je tento úhel pohledu nazýván jako „antagonistický náhled“. Na populismus lze však nahlížet i jinak. Poněkud jiný způsob uchopení analytického jádra populismu nabízí možnost nahlížet na populismus, jako na strategii, ideologii a styl. Co se týče pohledu na populismus jako ideologii, lze konstatovat, že se mnoho autorů v této otázce shodne na tom, že populismus jako ideologie staví na konfliktu „lidu“ a „elit“. Obecně je tvrzení, že znakem populismu je dělení na „čistý lid“ a „zkaženou elitu“ či „jiné“ velmi běžné.¹⁶¹⁷¹⁸

Například Daniele Albertazzi a Duncan McDonnell vidí populismus ve světle ideologie jako: „ideologii, která proti sobě staví ctnostný a homogenní lid proti souboru elit a nebezpečnými „jinými“, jež jsou vyobrazováni jako ti, kteří zbavují (nebo chtějí zbavit) svrchovaný lid jeho práv, hodnot, prosperity, identity a hlasu.“¹⁹ Opět se zde opakuje nahlížení na populismus ve stylu „lid“ versus „elita“, či „jiní“, podobně jako výše u Panizzova pohledu na populismus, či Muddeho pohledu na populismus. Populismus samotný, však nelze jednoduše označit jako ideologii, alespoň ne jako politickou ideologii v pravém slova smyslu neboť, se populismus brání jakékoliv klasifikaci do pravého či levého spektra a zpravidla se jedná o hnutí více tříd.²⁰ Z hlediska stylu je populismus vnímán, jako jednoduchý, zkratkovitý a heslovitý styl.²¹ Populismus, jako strategii poté lze vnímat, jako soubor prostředků a nástrojů sloužících k uchopení moci.²² Tyto tři náhledy na populismus jsou podrobněji rozebrány níže v samostatné podkapitole, na základě nich a dalších informací z první části práce dochází k odpovědi na vedlejší výzkumnou otázku, *Jak lze populismus definovat a jaké jsou jeho stěžejní prvky?* Zároveň tento výklad přispívá k určení kritérií populismu tak, aby práce odpověděla i na vedlejší výzkumné otázky: *Jak moc charakteristických znaků populismu lze v projevu Andreje*

¹⁶ LONGLEY, Robert. What is populism? Definition and Examples. *ThoughtCo*. [online]. 2022, 26. 1. 2022, 1 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/populism-definition-and-examples-4121051> .

¹⁷ MUDDE, Cas. The Populist Zeitgeist: Defining the undefinable. *Cambridge University Press* [online]. 2014, 28. 3. 2014 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/government-and-opposition/article/populist-zeitgeist/2CD34F8B25C4FFF4F322316833DB94B7> .

¹⁸ LIDDIARD, Patrick. Is Populism Really a Problem for Democracy?: Populism, Representation, and Accountability. *The Wilson Center* [online]. 2019, 4. 2019, 31 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/liddiard_is_populism_really_a_problem_for_democracy_august_2019_0.pdf s. 3.

¹⁹ ALBERTAZZI, Daniele a Duncan MCDONNELL. *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. Basingstoke England: Palgrave Macmillan, 2008. s. 3.

²⁰ LACLAU, Ernesto. *On Populist Reason*. 1. Beccles: Verso, 2005. ISBN 1-85984-651-3. s. 4.

²¹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 128.

²² WEYLAND, Kurt. Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. *Comparative politics*. 2001, 34(1), 1-22. s. 12.

Babiše nalézt? V jak velké míře se tyto znaky populismu v projevu Andreje Babiše nacházejí? A nakonec na hlavní výzkumnou otázku Lze Andreje Babiše považovat za populistu?

Velice zajímavé uchopení populismu nabízí Paul Taggart. Ten se koncentruje především na současný evropský populismus.²³ Taggart vymezuje pět charakteristik tohoto fenoménu, které jsou zde představeny.

1. *„Populismus je spojen s odporem vůči zastupitelské politice, ačkoliv je to právě její kontext, který mu umožňuje ustavit se jako politická síla či jako soubor určitých idejí. Se vznikem reprezentativní politiky přišly na svět i určité požadavky a procesy, jež vyvolaly populismus, ať už ve formě hnutí či politické ideologie, jelikož populisté odmítají primát logiky horizontální odpovědnosti, zřetelné v moderním konstitucionalismu, a požadují větší důraz na odpovědnost vertikální. Jejich mobilizace stojí na centralizovaných strukturách, v nichž je klíčová role vůdce.“*
2. *„Populisté se identifikují s heartlandem²⁴ představujícím idealizovanou komunitu, v jejíž jménu jednají.“*
3. *„Populismus postrádá sjednocující jádrové hodnoty. Různé verze heartlandu vedou k tomu, že populisté se hlásí k řadě odlišných ideologických pozic, jdoucích od levice k pravici. Podobu a obsah populismu určuje podoba a typ elit, vůči nimž se vymezuje.“*
4. *„Populistické hnutí či idea se objevuje jako reakce na pocit extrémní krize. Populismus je spojen s nestabilní a neuspořádanou politickou situací, kdy běžná politika (politics as usual) nezvládá tento nezvyklý a mimořádný stav.“*
5. *„Populismus má problém s udržitelností svého apelu v čase. Jde o fenomén zrozený vždy v době pocitu krize, kdy se objeví nové originálně vystupující hnutí, které však po zapojení do politického prostoru a po vyšší míře institucionalizace ztrácí větší část své počáteční odlišnosti a síly lidového apelu. Pokud se mu povede udržet tuto*

²³DVOŘÁKOVÁ V. a kol.: c. d., s. 146.

²⁴ K pojmu heartland: Lid jako takový je poněkud široký a rozsáhlý pojem. (Populista se tedy nemůže obracet k celému lidu, neboť v rámci lidu se vždy najdou skupiny či jednotlivci nesouhlasící s daným populistou). Proto přišel Paul Taggart s konceptem heartlandu. Heartland by měla být „domovina onoho lidu“, konstruovaná „retrospektivně s pohledem do minulosti.“ Heartland je tedy imaginární prostor, ve kterém se nachází „ctnostní a jednotní lidé, ztělesňující pozitivní aspekty každodenního života“. Tento Heartland není utopická představa společnosti, jenž má být dle populistů nastolena, nýbrž jde o „v minulosti existující a v současnosti opomíjený prostor“, jehož hodnoty je třeba znovu uplatnit v praxi, přičemž jádrem nejsou sociální třídy, nutno též zmínit, že každý populismus si tvoří své vlastní „jádro“ Heartlandu. (Čerpáno z: DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 125 - 126.).

původní odlišnost, tak jej limituje fakt, který hnutí v prvních momentech napomohl: totiž jeho častá závislost na silné osobnosti v čele. Charismatický vůdce může přinést hnutí dočasně podporu, ale z dlouhodobého hlediska stojí každé personalizované hnutí před dilematem nástupnictví. „²⁵

K pojmu populistického heartlandu je třeba říci pro lepší pochopení ještě pár slov „*Populismus vždy čerpá z implicitního nebo explicitního heartlandu – verze minulosti, která oslavuje hypotetické, nekomplikované a nepolitické území imaginace. Z imaginace tohoto ‚místa‘ má tendenci čerpat své hodnoty. A právě z tohoto území čerpá svou vlastní vizi své přirozené voličské základny – jednotné, pilné a obyčejné.*“²⁶ Lze tedy vidět, že pro populisty je typické odvolávat se k „obyčejným lidem“, neboť jak je v práci zmíněno pro populisty je typické odvolávat se k „lidu“. Pro populisty je „lid“ důležitý, neboť jim pomáhá legitimizovat svou politickou moc, populismus tak působí, jako legitimní, neboť moc populisty pochází „zdola“ tedy moc pochází od lidí, což je nepochybně demokratický prvek a jde o jeden ze znaků, který může pomoci při rozlišování populismu od demagogie.

Dalším z mnoha úhlů pohledu, ze kterých lze na populismus nahlížet nabízí Josef Smolík v knize *Jazyk a politika na pomezí lingvistiky a politologie* (3. vydání) zde lze nalézt dělení do tří „*funkčních pilířů*“ populismu 1) Mobilizace politiky, 2) Charismatické vůdcovství a 3) Simplistní jazyk.²⁷

1.1.1 Populismus jako ideologie, strategie či styl

Další možností jak nahlížet na populismus je pohled na populismus jako na styl, ideologii, nebo strategii. Takto populismus dělí Dvořáková, Buben a Němec.

1. Populismus je idea
2. Populismus je styl
3. Populismus je strategie²⁸

²⁵ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 146 – 147.

²⁶ *The Heartland* [online]. European Center for Populism Studies [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.populismstudies.org/Vocabulary/the-heartland/>.

²⁷ SMOLÍK, Josef, ŠTEFANČÍK, Radoslav. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie III*. 3. vydání. Bratislava: EKONÓM, 2018. ISBN 978-80-225-4528-0.

²⁸ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9.

Dále je populismus rozebrán dle tří výše zmíněných pohledů, aby mohl být populismus lépe pochopen, a aby se s populismem dalo nadále pracovat v této práci. Nejdříve je populismus rozebrán, jako ideologie poté je zde pojetí populismu ve smyslu politického stylu a nakonec práce rozebírá populismus, jako politickou strategii. Přičemž každý z těchto jednotlivých přístupů je rozebrán v samostatné podkapitole, tak, aby tomuto způsobu nahlížení na populismus byl dán dostatečně rozsáhlý prostor, neboť tato koncepce je důležitá i pro třetí kapitolu práce, respektive je důležitá pro identifikaci klíčových prvků populismu, dle kterých je posuzován Andrej Babiš v rámci třetí kapitoly práce, kde se práce mimo jiné pokusí odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: *Lze Andreje Babiše považovat za populistu?*

1.1.2 Populismus jako politická ideologie

Tohle pojetí populismu je založeno na dlouhodobé práci nizozemského politického vědce Case Muddeho. Ten definuje populismus jako: „ideologii, která považuje společnost za ve své podstatě rozdělenou na dvě homogenní a navzájem antagonistické skupiny, kterými jsou „čistý lid“ a „zkorumpovaná elita“. Populismus tvrdí, že politikové by měli vyjadřovat „volonté générale“ tedy měli by vyjadřovat „obecnou vůli“ lidu.“²⁹ Populismus však nelze považovat za plnohodnotnou ideologii: „*Ideologie je: 1) soustava myšlenek, názorů, teorií i představ obvykle představující náhled na svět nebo společnost.*

2) Soustava idejí, která odráží přesvědčení a zájmy národa, politických celků ap. a je základem politického jednání. 3) Soubor přesvědčení, jehož prostřednictvím určitá skupina nebo společnost dává skutečnosti řád a činí ji srozumitelnou. 4) Nauka o povaze a původu idejí.“³⁰

Populismus však takto nefunguje. Populismus jako ideologie cílí čistě na odvolávání se k lidu a vyzývání k tomu, aby politikové reprezentovali „obecnou vůli“ lidu. V rámci populismu neexistuje nějaká propracovaná soustava názorů, které by jej jasně definovaly. Samotný pojem populismus je poněkud neuchopitelný a jak již bylo zmíněno, stále není definován a odborníci se v definici populismu různí. Pokud by populismus byl ideologií v „plném slova smyslu“ pak by měl jasné znaky (názory, postoje, hodnoty a jasnou ideu, nebo například formulaci celkového výkladu společnosti) a neměl by být problém jej definovat na

²⁹MUDDE, Cas a Cristobal ROVIRA KALTWASSER. *Populism A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017. ISBN 9780190234874. s. 6.

³⁰ Pojem ideologie. *SCS.ABZ.CZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ideologie> .

základě výše zmíněných kritérií (jako lze jasně definovat jiné ideologie například fašismus, socialismus, či marxismus). Nelze tedy tvrdit, že populismus je „plnohodnotná ideologie“.

Podobně jako Cas Mudde chápou populismus i jiní odborní autoři, za zmínku stojí především Albertazzi a McDonell, kteří ve své knize *Twenty-First Century Populism* definují populismus jako: „ideologii, která staví ctnostný a homogenní lid proti souboru elit a nebezpečnými „jinými“, jež jsou vyobrazováni jako ti, kteří zbavují (nebo chtějí zbavit) svrchovaný lid jeho práv, hodnot, prosperity, identity a hlasu.“³¹ Albertazzi a McDonell také tvrdí, že v návaznosti na Pierra-André Taguieffa považují populismus za „vysoce kompatibilní nejen s jakoukoliv politickou ideologií (levou nebo pravou, reakcionářskou či progresivní, reformní či revoluční) a s jakýmkoliv ekonomickým programem (od státem plánovaného až po neoliberalní), ale také s rozmanitými sociálními základnami a různorodými typy režimu“³² Jak vyplývá z definice McDonella a Albertazzi toto pojetí populismu dává určitou výhodu, neboť se populismus dokáže navázat na „plnohodnotné“ ideologie, jako například socialismus. Díky takovému navázání na již existující ideologii, může populismus vyvolat zdání „plnohodnotné“ ideologie, kterou však samotný „čistý“ populismus není.

Závěrem lze tedy říci, že populismus nelze brát jako „plnohodnotnou“ ideologii, neboť zde chybí jasné znaky, podle kterých by mohl být rozlišován. Absence jasné ideje, jednoznačné definice či formulace výkladu společnosti, nebo jiných znaků, které by populismus jasně definovaly, jako ideologii způsobuje, že se na populismus, jako na jednotnou a „plnohodnotnou“ ideologii nelze dívat. Důležité je také vnímat fakt, že populismus má tendenci navazovat se na různé ideologie, které mohou klidně stát i proti sobě (Jak vyplývá z výkladu Albertazzi a McDonella populismus může navázat na politickou ideologii pravou či levou, reformní či revoluční, reakcionářskou či progresivní). Tento jev je důležité vnímat, neboť „plnohodnotná ideologie“ by neměla potřebu se vázat na jiné ideologie, ba co více takováto ideologie by se nemohla vázat na tak rozdílné ideologie. Právě tato „ohebnost“ populismu je dalším znakem toho, že se o populismu nelze bavit jako o „plnohodnotné ideologii“ a zároveň lze konstatovat, že tato „ohebnost“ je jedním z klíčových prvků populismu.

³¹ ALBERTAZZI, Daniele a Duncan MCDONNELL. *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. Basingstoke England: Palgrave Macmillan, 2008. s. 3.

³² Tamtéž, s. 4.

1.1.3 Populismus jako politický styl

Nepochybným znakem populismu je jeho jednoduchost s důrazem na jasná hesla. V knize *Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe* lze zjistit, že dle autorů je populismus jednoduchým, heslovitým a zkratkovitým způsobem dělání politiky.³³ Cílem populismu, jako politického stylu je zaujmout co nejširší množství voličů. Jelikož je populismus jako ideologie značně „ohebný“³⁴ má tak možnost skutečně zaujmout širokou škálu voličů, což je jednou z jeho největších předností na politickém poli. Zatím co pro levicově smýšlející voliče by byla volba pravicové strany nepravděpodobná, tak populistická strana může přitáhnout do svých řad voliče z celého politického spektra. To se projevuje i v politickém stylu populismu. Je nepřilíš konkrétní, zaměřený na co největší počet voličů a jako svou legitimizaci uvádí „lid“ a nutnost bojovat proti „elitám“, které v očích populismu ztratily zájem zastupovat „lid“. Problém populismu jako stylu je ten, že mnoho politických stran, které nejsou nutně populistické, mohou občas zdání populistického jednání evokovat. To je způsobeno nejspíše tím, že se populismus stal v určité omezené míře součástí „běžné politiky“³⁵ To znamená, že v praxi by mohl být problém rozeznat populistickou stranu, či populistického politika od „běžného“ proto je třeba dát si při posuzování jednotlivých stran a politiků z hlediska toho, zdali používají populistický styl pozor. Populismus se bude jako styl ve větší či menší míře projevovat u více stran a politiků, kteří nemusejí být populisté jen proto, že se k tomuto stylu občas uchýlí. Je třeba tedy pozorovat rétoriku jednotlivých stran a politiků. Důležité bude taky na strany či politiky nahlížet nejen z hlediska stylu, ale také ideologie a strategie, což pomáhá konkrétněji určit, zdali se jedná o stranu/politika populistického či „běžného“.

Na populismus jako na styl se však dá dívat i jiným způsobem. Ten může nabídnout například Margaret Canovan. Podle této anglické politoložky se politika dělí na dva styly. Jde o styl pragmatický a o styl spasitelský.³⁶ Spasitelský pohled na politiku je spjat s ideou lidové suverenity, kde „lid“ je jediný legitimní nositel moci. Na druhou stranu pragmatický styl se zaměřuje na řešení všech konfliktů za pomoci institucí, odborníků, zavedených postupů a pravidel. Tím je vytvářena a zároveň i omezována politická moc subjektů, které jsou u moci. Podle M. Canovan jsou tyto dva styly mezi sebou v opozici, dochází tedy ke konfliktu mezi

³³ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 128.

³⁴ jak bylo vysvětleno výše.

³⁵ DVOŘÁKOVÁ V. a kol.: c. d., s. 127.

³⁶ CANOVAN, Margaret. Trust the people! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*. 1999, 47(1), 2-16. s. 2-3.

„spasitelským stylem“ a „stylem pragmatickým“.³⁷ Díky tomuto konfliktu může populismus (který využívá „spasitelský styl“) těžit, neboť tento konflikt zvýrazňuje konflikt mezi „legitimitou lidu“ a „přehnanou byrokracií“.

1.1.4 Populismus jako politická strategie

Další způsob, jak lze nahlížet na populismus je populismus, jako politická strategie. S touto myšlenkou nepřišli Dvořáková, Buben a Němec jako první, nýbrž jde o koncept Kurta Weylanda,³⁸ který mezi pojmy strategie a styl rozlišuje, byť se může na první pohled zdát, že jde o totožné pojmy. Politická strategie spočívá v aplikování metod a nástrojů k získání moci³⁹. Demokracie by tedy měla zahrnovat „dvě základní mocenské opory: počty (numbers) a speciální váhy či zájmy (special weights)⁴⁰. Politický subjekt, který používá k získání moci populismus jako strategii se tak zaměřuje primárně na „lid“ jeho nejdůležitějším pilířem jsou tedy počty hlasů (numbers)⁴¹, tyto počty poté populistický subjekt může využít, jako legitimizaci jím nabyté moci. Tento koncept jde ruku v ruce společně s ideou lidové suverenity. Zvolený subjekt poté může argumentovat tím, že jím využívaná moc je moc lidu, kterou pouze lid aplikuje skrze něj, neboť on byl lidem zvolen. Jediným cílem této strategie tak je získání co největšího počtu hlasů, přičemž dochází k ignoraci zájmů menšiny i již zaběhlých institucí. Tento koncept populismu jako politické strategie jde nicméně navázat i na populismus jako politickou ideologii či styl „*populistická strategie v sobě již z definice zahrnuje jak styl, tak ideu.*“⁴² vzhledem k této interpretaci, která je značně neurčitá, neboť v sobě zahrnuje prvky, jak stylu, tak ideje je třeba k ní přistupovat v rámci této práce s patřičnou opatrností.

Nyní se bude práce zabírat dělením „analytického jádra“ analytické jádro bude rozděleno do jednoznačných bodů.

Dělení dle antagonistického náhledu „lid“ versus „elita“

- 1) Zde je rozdělení na lid a elitu, jako dvě různé entity, které jsou neslučitelné
- 2) Vztah těchto entit je takový, že stojí jedna proti druhé (situace lid versus elita)

³⁷ CANOVAN, Margaret. Trust the people! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*. 1999, 47(1), 2-16. s. 2-3.

³⁸ WEYLAND, Kurt. Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. *Comparative politics*. 2001, 34(1), 1-22.

³⁹ Tamtéž, s. 12.

⁴⁰ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 128.

⁴¹ Tamtéž

⁴² Tamtéž

- 3) „Běžní občané“ nebo „lid“ jsou zde chápáni jako zástupci morálky, jsou tedy nositelé morálních hodnot.⁴³

Dělení dle názoru ideologie, strategie, či stylu

- 1) Ideologie: opět se opakuje náhled lid versus elita⁴⁴ dalším znakem populismu jako ideologie je jeho flexibilita a schopnost sloučit jej s prakticky jakoukoliv ideologií⁴⁵
- 2) Styl: Jde o jednoduchý, heslovitý a zkratkovitý způsob děláni politiky.⁴⁶ Dalo by se říci, že populismus nabízí jednoduchá a rychlá řešení pro jakýkoliv problém^{47,48}, což jej v očích veřejnosti může činit lákavým.
- 3) Strategie: Spočívá v aplikování metod a nástrojů vedoucích k získání moci⁴⁹ zároveň v rámci demokracie existují dvě základní mocenské opory „počty“ a „speciální váhy“, přičemž populismus je zaměřen na „lid“ hlavní silou jsou tedy počty.⁵⁰

Dělení analytického jádra dle tzv. „Ideálního typu populismu“

Toto dělení lze nalézt v knize *Que el pueblo mande Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Jde o vymezení základních tří znaků „ideálního populismu“ nutno zmínit, že například People's Party, či ruští Narodnici by všechny tyto body nesplnili, na rozdíl od tzv. peronismu⁵¹, který je plní všechny⁵², i přes to se jedná o zajímavé vymezení tohoto fenoménu, které vystihuje prvky populismu, respektive prvky „ideálního populismu“

⁴³ Tamtéž, s. 123-124.

⁴⁴ MUDDE, Cas a Cristobal ROVIRA KALTWASSER. *Populism A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017. ISBN 9780190234874. s. 6.

⁴⁵ ALBERTAZZI, Daniele a Duncan MCDONNELL. *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. Basingstoke England: Palgrave Macmillan, 2008. s. 4.

⁴⁶ DVOŘÁKOVÁ V. a kol.: c. d., s. 128.

⁴⁷ LAZAR, Marc. European populism from left to right. *Institut Montaigne* [online]. 2021, 10. 11. 2021, 1 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/european-populism-left-right>.

⁴⁸ Stulík, Ondřej; Krčál, Petr (2019). Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky. *Acta Politologica*. 2019 Vol. 11, no. 2, pp. 1–17. <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/001746.pdf> DOI:10.14712/1803-8220/8_2019 s. 4.

⁴⁹ WEYLAND, Kurt. Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. *Comparative politics*. 2001, 34(1), 1-22. s. 12.

⁵⁰ DVOŘÁKOVÁ V. a kol.: c. d., s. 128.

⁵¹ K pojmu „peronismus“: Jde o Latinskoamerickou verzi populismu spjatou s osobou Argentinského politika J. D. Peróna jeho manželky *M. E. Martinezové* a činností peronistické strany *Partido Perinista*, založené v r. 1947. *J. D. Perón* prezentoval sebe sama jako „vůdce lidu bez košil“ a svůj program založil na heslech soc. spravedlnosti, ekon. nezávislosti a polit. suverenity. Charakteristickým rysem *p.* byla soc. politika opírající se o válečnou konjunkturu. *P.* podporoval bytovou výstavbu, zlepšování pracovního zákonodárství, demokratizaci kultury a osvěty, polit. Práva žen, kultivoval rodinné svazky na zásadách křesťanského solidarismu. (čerpáno z: Peronismus. *Sociologická Encyklopedie* [online]. [cit. 2021-8-31]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Peronismus> .

⁵² DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 169.

- 1) Hnutí argumentující zájmem lidu, stojícím nad zájmy jiných složek společnosti a stavících tento zájem nad jakákoliv liberální a konstitucionální omezení.
- 2) Hnutí stojící na silné charismatické osobnosti a řízené hierarchicky shora.
- 3) Hnutí usilující o zlepšení pozice střední vrstvy jejím ekonomickým zvýhodněním a redistribucí⁵³

Populismus tedy staví na jednoduchém principu, a sice na tom, že lid nebo „běžní občané“ jsou tím „dobrým“ subjektem. Naopak elity, jak je chápe populismus, mohou být „tradiční politické subjekty“ tedy lidem zvolení zástupci, kteří však raději hledí na vlastní zájmy a to i na úkor lidu. Populisté sami sebe poté vnímají jako „ne elity“ tedy subjekty, jejichž hlavním cílem není politikaření nebo hájení vlastních zájmů a namísto toho sami sebe staví do role kladných hrdinů, kteří si vzali za úkol ony „zlé elity“ zrušit, odstavit je od moci a poté chtějí sami hájit zájmy lidu. Populisté tedy nebojují proti demokracii, jako takové, spíše brojí proti elitám, které mohou být i „tradiční politické strany“, které jsou v očích populistů hlavním soupeřem a po jejich porážce hodlají populisté dále vládnout v souladu se zásadami demokracie.

1.2 Základní znaky populismu a kritéria pro hodnocení

V této části bakalářské práce jsou využity informace, které práce ve své první části získala a jsou zde určeny základní rysy populismu, díky kterým je možné ve třetí kapitole analyzovat jednání Andreje Babiše a vyhodnotit v jak velké míře se u něj tyto populistické prvky vyskytují. Nyní by tedy mělo dojít na zodpovězení vedlejší výzkumné otázky a sice *Jaká je definice populismu? Respektive: jaké jsou jeho základní prvky?* Zde tedy dochází k výčtu těchto prvků a také ke krátké charakteristice daných prvků populismu. Konkrétně se jedná o sedm prvků populismu, které jsou posléze použity, jako analytický rámec pro analýzu.

1. **Osobnost Vůdce:** Mělo by jít o charismatického lídra, který je schopný upoutat pozornost lidí. Nejčastěji jde o zakladatele strany a jejího předsedu v jedné osobě. Taková strana je pak řízená hierarchicky, přičemž názory vůdce jsou reprezentovány stranou (v rámci strany tedy neexistuje možnost se odchýlit od názorů lídra) strana by tedy měla reprezentovat názory svého vůdce.

⁵³ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 169.

2. **Existence heartlandu:** Tento heartland je idealizovaná komunita, v jejímž jménu populisté jednají. Populisté se odvolávají k lidu, avšak lid je příliš široký pojem. Jen těžko si lze představit stát, ve kterém budou mít úplně všichni jednotlivci stejný názor jako populisty. Heartland je tedy domovina onoho ctnostného a jednotného lidu, za který populisty bojuje. Vzhled heartlandu se liší podle charakteru daného populismu (například podle charakteru elit vůči kterým se populismus vyhrazuje). Tento prvek populismu je prvek z hlediska stylu, v rámci analýzy se tedy neprojevuje jeho četnost v projevu a jednání, ale pouze jeho existence či neexistence.
3. **Kritika „zkorumpovaných elit“ :** Jak bylo v práci mnohokrát uvedeno, populismus je postaven na myšlence souboje „zlých elit“ a „morálně čistého lidu“. Populisté se tedy snaží poukazovat na „zkorumpované elity“, které zbavují (nebo chtějí zbavit) „ctnostný lid“ jeho prosperity, práv, hodnot, identity a hlasu.
4. **Apel k lidu:** Populisté se snaží zdůraznit, že jsou to právě oni, kdo je na rozdíl od „zlých elit“ ochotný bránit zájem lidu respektive hájit, tak zvanou obecnou vůli lidu (volonté general). K tomuto prvku lze též přidat spasitelský styl dle M. Canovan a sice styl, kdy se populisty staví do role samozvaného hrdiny, který chce hájit zájmy lidu. Hlavní síla populismu by tedy měla pramenit z lidu, počty (numbers) by měly v politickém souboji hrát hlavní roli, přičemž populismus apeluje na lid, aby ve volbách zvolil právě onoho „samozvaného hrdinu“, neboť je jediným, kdo hájí zájem lidu.
5. **Flexibilní (neúplná) ideologie:** S tímto znakem se lze v rámci práce rovněž setkat opakovaně. Populismus nelze brát, jako plnohodnotnou ideologii. Proto je ideologická základna populismu „osekána“ na minimum, což umožňuje populistům sloučit populismus s prakticky jakoukoliv ideologií. Podrobně specifikovaná ideologie by nemusela přilákat tolik voličů (například příliš pravicová ideologie by odradila voliče levice). Ideologie populistů by se tedy měla soustředit pouze na lid a měla by být co možná nejvíce neutrální. Tento prvek populismu je prvek z hlediska stylu (pro jeho analýzu platí stejná pravidla jako u prvku číslo dva).
6. **Pocit krize:** Populistická rétorika se objevuje v době, kdy lid prožívá (či je přesvědčen, že prožívá) extrémní krizi, která jej ohrožuje. Tato krize může pramenit z mnoha zdrojů a podle toho se populismus přizpůsobí. K rozmachu populismu může vést neuspořádaná a nestabilní politická situace, kdy běžná politika selhává a populismus v takové době může nabídnout jednoduchá a zkratkovitá řešení složitých problémů.
7. **Rétorika populismu:** Mělo by jít o velice jednoduchou rétoriku, která cílí na obecně známá a aktuálně řešená témata, která vyvolávají silnou odezvu ze strany

potencionálních voličů (korupční aféry, migrační krize, euroskepticismus, ekonomické krize aj.). Toto pojetí populistické rétoriky jde ruku v ruce společně s pojetím populismu jako politického stylu, neboť ten je „jednoduchým, heslovitým a zkratkovitým způsobem dělání politiky.“⁵⁴ Stejně tak hesla a rétorika populistů by měla být co možná nejjednodušší a tím pádem i lákavá pro mnoho voličů. Tato rétorika se odráží i ve volebním programu populistické strany, zpravidla by mělo jít o stanovení závažného problému a dosažení řešení problému za použití jednoduchého řešení.

Tento výčet bodů je vytvořen v rámci této práce a to na základě studia výše zmíněných autorů. Nelze tvrdit, že jde o kompletní výčet všech prvků populismu, které by se daly brát jako jednoznačná definice populismu, neboť populismus má mnoho rozmanitých podob a umí se dobře přizpůsobovat politice v konkrétním státu. Populismus tedy, jak tvrdí Laclau (viz výše) skutečně dobře vzdoruje jakékoliv ucelené definici. Jedním z důvodů proč tomu tak je, je především fakt, že populismus má mnoho rozmanitých podob a hranice mezi různými typy populismu je velice tenká, stejně tak, jako hranice mezi tím, co už je populismus a co se k němu jen blíží. Na tomto místě je možné se zeptat, zdali existuje pravý opak populismu a pokud ano co jím je? Je to například tradiční politika? Na tyto otázky dle názoru autora práce není možné momentálně odpovědět, neboť zde tato problematika naráží na často zmiňovaný problém populismu, a sice na absenci jakékoliv definice tohoto fenoménu, neboť jen těžko lze hledat protipól něčeho, co zatím nebylo definováno.

⁵⁴ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 128.

2 Populismus v průběhu dějin

V této kapitole se práce zaměří na populismus v průběhu lidských dějin. Podívá se na to, jak se populismus v rámci věků vyvíjel. Pokusí se identifikovat znaky populismu, které se v rámci historie mění a naopak i ty, které zůstávají stejné v průběhu celých staletí. Populismus je fenomén „živý“ a dá se předpokládat, že se bude v průběhu své existence měnit. Přinejmenším proto, že musí reagovat na změny v lidské společnosti. Naopak některé věci se v rámci historie nemění, či se mění jen málo. Tato část práce pojednává o hnutí bratří Gracchů v dobách antického Říma.

2.1 Populismus v Antickém Římě

Co se týče antického Říma a populismu je asi nejlepší možností rozebrat hnutí populárů (latinsky „*populares*“ tedy „*nakloněni lidu*“) ⁵⁵ již v názvu lze spatřit jeden z nejčastějších znaků populismu, a sice jeho navázání na lid. Hnutí populárů je především spojováno s dvojicí bratrů, konkrétně šlo o bratry jménem Tiberius Gracchus a Gaius Gracchus. Hlavním cílem tohoto politického hnutí bylo posílení práv plebejců v tehdejší Římě (především pak pozemková reforma) a omezení moci Římského senátu, což nakonec stálo oba bratry život ⁵⁶. Bratrům však nešlo ani tak o práva plebejců a jejich postavení v Římě, jako spíše o pozemkovou krizi, která ve druhém století př. n. l. v Římě probíhala. Tato krize se týkala pozemků zvaných jako „*ager publicus*“ což bylo označení pro pozemky ve státním vlastnictví. ⁵⁷ Římské zákony v té době stanovovaly, jakým způsobem lze získat novou půdu a zároveň byl stanoven limit pozemků, které mohl občan vlastnit. Problém spočíval v tom, že tyto zákony nebyly dodržovány, což vedlo k tomu, že docházelo k nashromažďování pozemků především bohatými občany a různým pozemkovým sporům a to často na úkor nižších a středních vrstev (tedy především na úkor plebejců).

⁵⁵ English-Word Information. *Wordinfo.info* [online]. [cit. 2021-8-9]. Dostupné z: <https://wordinfo.info/unit/1728/page:2>. s. 2.

⁵⁶ *The Gracchi Brothers*. Oxford Bibliographies [online]. [cit. 2021-8-9]. Dostupné z: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195389661/obo-9780195389661-0221.xml> .

⁵⁷ CROOK, J. A., Andrew LINTOTT a Elizabeth RAWSON. *The Cambridge Ancient History: The Last Age of Roman Republic*. 2. Vol. 9. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. ISBN 0-521-25603-8.

2.1.1 Hnutí populárů za Tiberia

Tiberius začal po návratu z Hispánie v roce 133 př. n. l. (kdy byl zvolen tribunem) sepisovat svou pozemkovou reformu, která měla za cíl distribuovat půdu ve vlastnictví státu chudým lidem bez půdy, respektive v rámci jeho reformy došlo k tomu, že bylo omezeno držení veřejné půdy na stanovenou částku a zbytek měl být, přerozdělen mezi chudé.⁵⁸ Tímto měl být vyřešen problém s úbytkem obyvatelstva a zároveň problém s nedostatkem rekrutů pro armádu.⁵⁹ Tiberiovy neortodoxní metody a fakt, že byl u plebejců velmi oblíbený, vzbuzoval obavy u senátorů, kteří se obávali, že získá příliš velkou osobní moc. Jednou z neortodoxních metod bylo odstavení svého politického konkurenta Marca Octavia, když Tiberius vytrval ve svém vetu. Další neortodoxní metoda byla sestavení komise, která rozhodovala, o otázkách vlastnictví.⁶⁰ Tiberiovi jsou rovněž připisovány zásluhy za zkrácení vojenské služby a právo odvolání se k lidu, což mělo nejspíš posílit práva plebejců v rámci Římské politiky.⁶¹ Tiberiovy kroky tak nadále posilovaly antipatie senátorů vůči jeho osobě. Ty byly posíleny především výše zmíněnou pozemkovou reformou, která se dotýkala mnoha senátorů, jako velkých vlastníků půdy a odvoláním tribuna Marca Octavia, který se nakonec postavil na stranu senátorů a tak jej nechal Tiberius sesadit za pomoci shromáždění, což byl bezprecedentní akt. Poté nechal sebe, svého tchána a svého bratra jmenovat komisaři, kteří měli zajistit přerozdělení přebytečné výměry veřejné půdy mezi chudé.⁶² Tiberiovy činy však vedly k jeho pádu, neboť proti sobě pobouřil senátory natolik, že se jej rozhodli fyzicky odstranit a to tak, že při svém pokusu o znovuzvolení byl přepaden na fóru skupinou senátorů a následně byl zavražděn.⁶³

2.1.2 Hnutí populárů za Gaia

Gaius byl v roce 123 př. n. l. zvolen tribunem lidu. Gaius byl oddán myšlenkám svého staršího bratra a chtěl na něj navázat.⁶⁴ Problém Gaia spočíval v tom, že byl praktičtější a tudíž

⁵⁸ *Digital Prosopography of Roman Republic* [online]. [cit. 2021-8-10]. Dostupné z: <http://romanrepublic.ac.uk/person/1525/> .

⁵⁹ *The Gracchi Brothers*. Oxford Bibliographies [online]. [cit. 2021-8-10]. Dostupné z: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195389661/obo-9780195389661-0221.xml> .

⁶⁰ *Digital Prosopography of Roman Republic*: c. d.

⁶¹ Tamtéž

⁶² The reform movement of the Gracchi. *Britannica* [online]. [cit. 2021-8-10]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/ancient-Rome/The-reform-movement-of-the-Gracchi-133-121-bc#ref298463> .

⁶³ *Digital Prosopography of Roman Republic*: c. d.

⁶⁴ STOBART, J. C. *The Grandeur That Was Rome*. 1. Frankfurt am Main: Outlook Verlag GmbH, Germany, 2020. ISBN 978-3-75243-264-0. s. 73.

nebezpečnější než jeho bratr, co je, ještě důležitější je fakt, že Gaius usiloval o pomstu za svého bratra, což jej zaslepilo.⁶⁵ Co se týče Gaia i v jeho jednáních lze nalézt aspekty populismu u Gaia je však problém v tom, že někteří autoři jej považují spíše za demagoga, nicméně za toto jeho jednání byli nejspíše zodpovědní aristokraté, kteří se nezajímali o blaho státu a často se uchýlovali k řešení problémů silou.⁶⁶ Poučil se však z jednání svého bratra a proto, kromě pozemkové reformy usiloval i o širší změny v římské společnosti. Gaius prosadil mnoho zákonů, z nichž nejdůležitější byly: *lex frumentaria* (obilný zákon) měl zajistit občanům dostatek pšenice, obvykle za dotovanou cenu, cena obilí pro chudé měla být, alespoň poloviční oproti běžné ceně⁶⁷, zákony které měly zajistit obnovení rozdělování půdy a zakládání kolonií, zákony upravující vojenskou službu a zajišťující veřejné práce za účelem získání podpory *plebs* a zmírnění dopadů chudoby a vykořisťování etc.⁶⁸ Gaius svým programem proti sobě popudil většinu senátorů. Později v roce 122 nabídnul občanství latinům a latinské postavení italským spojencům. Tím chtěl podpořit jejich agrární právo a ochránit je před svévolí římských magistrátů.⁶⁹ Jeho návrhy však neprošly a nebyl ani znovuzvolen. To vedlo k tomu, že již neměl moc udržovat své reformy a byl nucen sledovat, jak jsou jeho vlastní zákony v roce 121 př. n. l. pod útokem. Gaius se tak rozhodl, že ochrání své reformy za pomoci násilí. A tak se pokusil o ozbrojené povstání, které však bylo potlačeno za použití *senatus consultum ultimum* (Senát de facto vyhlásil stav nouze), což vedlo ke Gaiově porážce a nakonec i k jeho smrti.⁷⁰

2.1.3 Znak moderního populismu v Římském populismu

Nyní se práce zaměří na shrnutí toho, co se dozvěděla o populismu v době antického Říma respektive o hnutí „populáři“ v době působení jeho nejvýraznějších členů bratří Gracchů, přičemž dojde k porovnání aspektů moderního populismu a populismu obou bratří, to by mohlo pomoci při hledání odpovědi na otázku „Lze populismus definovat?“.

Jak u Tiberia, tak u Gaia lze sledovat jisté znaky, které jsou blízké i moderním populistům. Například Mudde ve svém chápání populismu tvrdí, že populismus rozděluje společnost na dva tábory, které mají antagonistický vztah a sice „lid“ a „elitu“ dále tvrdí, že

⁶⁵ STOBART, J. C. *The Grandeur That Was Rome*. 1. Frankfurt am Main: Outlook Verlag GmbH, Germany, 2020. ISBN 978-3-75243-264-0. s. 73.

⁶⁶ Tamtéž s. 74.

⁶⁷ Tamtéž s. 73.

⁶⁸ Gaius Sempronius Gracchus. *Oxford Reference* [online]. [cit. 2021-8-10]. Dostupné z: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110810105015943> .

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ Tamtéž

v rámci populismu existuje jen jediná správná politika a to ta, která odráží vůli lidu.⁷¹ Podobné chápání populismu nabízí i Panizza: ten chápe populismus jako diskurz, který zjednodušuje politický prostor symbolickým rozdělením společnosti na „lid“ a „jiné“ přičemž obě tyto entity „lid“ a „jiní“ jsou politickými konstrukty, které jsou symbolicky charakterizovány vzájemným antagonismem než-li na základě sociologických kategorií.⁷² Podobné jednání lze vidět v rámci politiky obou bratří. Bez ohledu na to, zdali šlo o pouhé udržení moci, nebo zdali bratři skutečně jednali jen pro dobro lidu, lze v některých jejich reformách tyto aspekty sledovat. Například agrární reforma Tiberia, který si vzal za cíl, že dojde k omezení vlastnictví veřejné půdy a přebytečná půda bude rozdělena mezi chudé. Takovýto akt by na jednu stranu, podpořil zájem běžného lidu na stranu druhou, tato reforma zasáhla mnoho senátorů, které lze chápat jako „elity“ či „jiné“. Senátoři totiž bývali často velikými vlastníky půdy.⁷³ Další aspekt populismu lze spatřit v jednání Tiberia, když nechal z funkce odvolat Marca Octavia bezprecedentním způsobem, a sice tím, že k jeho odvolání využil lidového shromáždění. Myšlenka, že jediná správná politika je ta, která odráží zájmy lidu, není nic nového. I zde lze vidět další znak populismu dle Muddeho, a sice myšlenku správná politika = vůle lidu. Když Tiberius odvolával Marca Octavia, měl prohlásit, že „*Tribun, který se protiví lidu, není žádný tribun*“⁷⁴

Gaiuv problém spočívá v již výše zmíněné demagogii, ke které se uchýloval, i přes to se však lze podívat na některé jeho kroky, které by bylo možné sledovat i v moderní politice populistů. Jako jeden z populistických kroků lze označit obnovu pozemkové reformy, kterou započal jeho bratr Tiberius, avšak nelze s jistotou tvrdit, že šlo o ryze populistický tah, neboť Gaius byl znám tím, že chce na svého bratra navázat. Za další populistickým tahem Gaia lze považovat zákony upravující vojenskou službu a zajišťující veřejné práce za účelem získání podpory *plebs*. Další problém, který lze v politice Gaia spatřovat je fakt, že se dokázal od demagogické rétoriky odklonit a jednat v zájmu Říma a to i na úkor toho, že jeho vlastní popularita utrpí, což nejde dohromady, jak s populismem, tak s demagogií. Takto lze chápat především jeho krok, kdy nabídnul občanství italským spojencům, což se Římanům nelíbilo.⁷⁵ Gaius se tedy, jako příklad populistického politika příliš nehodí, neboť většina jeho

⁷¹ MUDDE, Cas a Cristobal ROVIRA KALTWASSER. *Populism A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2017. ISBN 9780190234874. s. 6.

⁷² PANIZZA, Francisco. *Populism and the Mirror of Democracy*. 1. London: Verso, 2005. ISBN 1-85984-523-1. s. 3.

⁷³ *The Gracchi Brothers*. Oxford Bibliographies [online]. [cit. 2021-8-10]. Dostupné z: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195389661/obo-9780195389661-0221.xml> .

⁷⁴ STOBART, J. C. *The Grandeur That Was Rome*. 1. Frankfurt am Main: Outlook Verlag GmbH, Germany, 2020. ISBN 978-3-75243-264-0. s. 73.

⁷⁵ STOBART, J. C. *The Grandeur That Was Rome*. 1. Frankfurt am Main: Outlook Verlag GmbH, Germany, 2020. ISBN 978-3-75243-264-0. s. 74.

politiky byla spojena spíše s demagogií, od které se navíc dokázal v některých případech odklonit a to i na úkor vlastní popularity.

2.1.4. Shrnutí Historické části

Hnutí populárů je nepochybně z hlediska populismu v historii zajímavé téma. Z informací, které byly představeny výše lze usoudit, že populismus v raných formách existoval již mnohem dříve a nejde jen o moderní konstrukt. Především mnohá jednání Tiberia Graccha vykazují mnohé znaky moderního populismu, které by se daly přirovnat k tomu, jak chápou populismus někteří dnešní politologové, například Mudde a jeho chápání populismu, který staví „lid“ proti „elitám“ či tvrzení že v rámci populismu existuje jen jediná správná politika a to ta, která reprezentuje vůli lidu. Tyto aspekty lze vnímat především u Tibéria. Gaius je naopak spíše než za populistu považován za demagoga a tudíž jeho jednání nelze jednoduše podřadit pod populismus. Tato část však pomohla v odpovědi na otázku „*Lze populismus definovat?*“ neboť přinejmenším u Tibéria jde vidět, že na některé jeho jednání lze nahlížet očima moderního politologa, jako na populistická. Tato zjištění mohou pomoci při definici populismu, neboť ukazují, že se populismus v některých aspektech nezměnil ani po miléniích.

Jisté podobnosti mezi bratry a Andrejem Babišem lze nalézt. „*O osudu našeho hnutí nerozhodli politici, ale lidi.*“⁷⁶ „*S rostoucím počtem příznivců se ozývaly hlasy, které doporučovaly přímé zapojení ANO do politiky.*“⁷⁷ „*Od září do října 2013 tým ANO navštívil všechna krajská města a mluvil s desítkami tisíc lidí.*“⁷⁸ Stejně jako bratři, tak i Andrej Babiš se ve své rétorice koncentruje na lid a zdůrazňuje, že politika by měla vycházet z lidu, či sloužit lidu. „*demokratická politická reprezentace pracuje ve prospěch všech občanů.*“⁷⁹ (stanovy Hnutí ANO) „*A nasloucháme lidem. I to z nás udělalo hlavní politickou sílu v zemi.*“⁸⁰ Tyto výroky lze srovnat se slovy Tibéria: „*Tribun, který se protiví lidu, není žádný tribun*“ Stejně tak kritika „*zkorumpovaných elit*“ je dalším společným jmenovatelem, jak bratři, tak Andreje Babiše: „*Není to o tom, kdo tady co ukradl, ale o tom, aby tito lidé přestali krást a přestali se angažovat v našem veřejném životě.*“⁸¹ Nebo „*Nechtějí nás, protože jsme s nimi nikdy nedělali*

⁷⁶ ANO bude líp: *Pár slov o ano* [online]. [cit. 2021-11-5]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/> .

⁷⁷ ANO bude líp: *Historie* [online]. [cit. 2021-11-5]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/> .

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ ANO bude líp: *Stáhněte si, stanovy* [online]. [cit. 2021-11-5]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-ano.pdf> .

⁸⁰ ANO bude líp: *Pár slov o ano*: c. d.

⁸¹ ANO bude líp: *Můj příběh* [online]. [cit. 2021-11-5]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/andrej-babis/> .

kšefty a neprivatizovali, nechtějí nás, protože jsme odmítli s nimi tunelovat naši zemi. Dělalí to dlouhá léta a už se těší, až se dostanou zpátky ke korytům.“⁸² Kritika elit a poukazování na to, že „jiným“ jde jen o jejich blaho a nezajímá je zájem lidu, jsou společné pro obě srovnávané strany.

⁸² *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-11-5]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop.

3. Analýza Andreje Babiše z hlediska populismu

Závěrečná část této práce je zaměřena na analýzu Andreje Babiše z hlediska populismu. Cílem této analýzy je zjistit, jaké z vybraných prvků populismu se u Andreje Babiše vyskytují a rovněž, v jak velké míře se tyto prvky vyskytují v rámci jeho jednání. Bude tedy posuzován nejen výskyt prvků populismu, ale i jejich intenzita v rámci politikova projevu. Analytická část jednak vychází z teoretických informací získaných o populismu v rámci prvních dvou kapitol této práce, také vychází z prohlášení, vystupování a jednání Andreje Babiše v rámci politické scény. Díky této části práce je možné zjistit, v jak velké míře se u daného politika vyskytují prvky populismu, ve výsledku pak je možné určit, zdali je politik více či méně populistický, či zdali se dokonce jedná o populistu.

Charakteristické prvky populismu byly určeny v rámci první kapitoly, pro rekapitulaci, jde o těchto sedm prvků: 1) Osobnost vůdce, 2) Existence heartlandu, 3) Kritika „zkorumpovaných elit“, 4) Apel k lidu, 5) Flexibilní (neúplná) ideologie, 6) Existence (či přesvědčení) krize, 7) Rétorika populismu.

V průběhu této části práce je potřeba získávat informace o projevech a jednáních Andreje Babiše, je rovněž nutné zjistit, jakým způsobem se prezentuje. Z toho důvodu je potřeba čerpat informace z různých médií, jako jsou: internetové zpravodajství, politické debaty, ale rovněž stránky politického hnutí či sociální sítě (respektive účty na sociálních sítích, které Andreji Babišovi patří) a jiné.

3.1 Andrej Babiš jako politik

V této podkapitole dochází ke krátkému představení předsedy Hnutí ANO Andreje Babiše, jako politika. V rámci podkapitoly dochází k identifikaci toho, zdali je tento politik skutečným lídrem svého hnutí a mělo by být zjištěno, zdali splňuje bod 1 „Osobnost vůdce“ rovněž na základě informací zjištěných v této podkapitole dochází k identifikaci heartlandu Andreje Babiše. Informace v této podkapitole jsou důležité, neboť odpovídají, zdali je Andrej Babiš skutečným lídrem (tedy zjištění zdali splňuje bod 1) a poskytují základní informace o Andreji Babišovi. V následujících podkapitolách poté budou rozebrány různé jednání Andreje Babiše a dojde k identifikaci prvků populismu v rámci těchto vyjádření a jednání.

Vstup Andreje Babiše do české politiky je bezpochyby spjat s politickým Hnutím ANO, jehož je předsedou. Dle slov na oficiálních stránkách tohoto Hnutí došlo ke spontánnímu vzniku Hnutí a to na podzim roku 2011, konkrétně poté, co Andrej Babiš promluvil v médiích o „systémové korupci, která prorostla veřejnou správou“.⁸³ Podle oficiálních stránek Hnutí se Andrej Babiš rozhodl vstoupit do politiky po jednom zářijovém večeru, kdy pozdě večer sledoval rozhovor s Václavem Klausem, ve kterém měl V. Klaus údajně prohlásit, že míra korupce je v České republice srovnatelná s mírou korupce v jiných západních zemích (například ve Francii). Toto prohlášení nejprve Andreje Babiše pobavilo, avšak když si vzpomněl na všechny korupční aféry z posledních let tak „pobavení vystříдалo znechucení“ toto znechucení pak má být dle oficiálních stránek údajně hlavní důvod, který Andreje Babiše donutil „něco dělat“⁸⁴ (nicméně toto oficiální tvrzení je přinejmenším diskutabilní). Tehdy však ANO 2011 ještě nebylo politickou stranou, ani hnutím. K registraci, jako politické hnutí pod názvem ANO došlo v roce 2012 a to 11. 5. kdy předsedou strany je Ing. Andrej Babiš a to od 1. 8. 2012.⁸⁵ V předčasných volbách v roce 2013 dostalo ANO dle oficiálních stránek Hnutí ANO téměř milion hlasů.⁸⁶ Od 26. 10. 2013 se Andrej Babiš stal poslancem parlamentu České republiky. Od 29. 1. 2014 až do 24. 5. 2017 byl ministrem financí a místopředsedou vlády pro ekonomiku.⁸⁷ Od 6. 12. 2017 je předsedou vlády České republiky⁸⁸ Vláda Andreje Babiše skončila demisí ke dni 11. 11. 2021.⁸⁹ Celkem trvala vláda Andreje Babiše 4 roky a 11 dní.⁹⁰ V rámci Československa byl Andrej Babiš členem KSČ a Komunistické strany Slovenska.⁹¹⁹²

⁸³ *ANO bude líp: Historie* [online]. [cit. 2021-9-8]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/> .

⁸⁴ *ANO bude líp: Pár slov o ANO* [online]. [cit. 2021-9-8]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/parslov-o-ano/> .

⁸⁵ *Ministerstvo vnitra České republiky: Rejstřík politických stran a politických hnutí* [online]. [cit. 2021-9-8]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=368 .

⁸⁶ *ANO bude líp: Historie* [online]. [cit. 2021-9-8]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/>

⁸⁷ *Vláda České republiky: Členové vlády* [online]. [cit. 2021-9-8]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/andrej-babis-115388/> .

⁸⁸ *Vláda České republiky: Premiér* [online]. [cit. 2021-9-8]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/zivotopis/andrej-babis-162063/> .

⁸⁹ *Vláda České republiky: Vláda Andreje Babiše v souladu s Ústavou podala demisi* [online]. 2021 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-andreje-babise-v-souladu-s-ustavou-podala-demisi-191855/> .

⁹⁰ *Hlídačstatu: Ing. Andrej Babiš (*1954)* [online]. 2021 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.hlidacstatu.cz/Osoba/Funkce/andrej-babis> .

⁹¹ *Tamtéž*

⁹² *Nasipolitici.cz: Ing. Andrej Babiš* [online]. 2022 (poslední kontrola aktuality informací) [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.nasipolitici.cz/detail/andrej-babis> .

3.1.1 „Osobnost vůdce“ jako prvek populismu.

Je třeba si nejprve určit, jaké typy vůdce existují, a který z těchto typů vůdcovství je pro Andreje Babiše nejbližší. Zároveň je třeba definovat, jaký typ prvku populismu je „osobnost vůdce“ tedy práce zde musí určit, zdali je tento prvek posuzován z hlediska komunikace, stylu, či zdali se projevuje v obou těchto možnostech.

Osobnost vůdce lze posoudit, jako prvek, ve kterém práce sleduje, zdali Andrej Babiš splňuje požadavky na některý z typů vůdcovství. Pokud tyto požadavky Andrej Babiš splňuje lze o něm prohlásit, že splňuje tento bod. V takovém případě lze tvrdit, že jde o prvek ve formě stylu, avšak je třeba určit, zdali se tento prvek projevuje i v komunikaci s občanem. Práce ve své další části analyzuje různá jednání Andreje Babiše a hledá projevy prvků populismu v těchto jednáních, práce v této části zjišťuje, že se osobnost vůdce projevuje i v komunikaci s občany (důraz na osobnost Andreje Babiše, či projevy některých znaků vůdcovství v komunikaci Andreje Babiše se svým elektorátem). Tato zjištění lze interpretovat tak, že prvek „Osobnost vůdce“ lze posuzovat, jak z hlediska stylu, tak z hlediska komunikace. V této části práce dochází k vymezení Typů vůdcovství. Osobnost vůdce je pro populistickou stranu, či hnutí klíčová „*Ani přes příznivé podmínky však nemusí záhon populismu vyrůst. Musí se objevit „pan Někdo“, kdo všechny problémy pojmenuje.*“⁹³ S populistickými vůdci bývá často spojováno charismatické vůdcovství, nicméně mezi populisty lze najít více druhů vůdcovství, populisté musejí být ve svém vůdcovství kreativní, což jim pomáhá vymezit se proti „zavedeným elitám.“⁹⁴

Práce zde vychází z pojetí vůdcovství dle Maxe Webera, který podle typu panství třídí druhy vůdců na vůdce ve formě: Charismatické, tradiční a legální⁹⁵

Ještě lépe lze druhy vůdcovství charakterizovat na základě tohoto textu:

„*Struktura každého p. je dána typem vztahů mezi pánem, mocenským aparátem a ovládanými. Tyto vztahy mohou být ospravedlnovány v očích zúčastněných 3 zákl. způsoby, určujícími tyto typy p.: 1. panství charismatické, spočívající na osobní autoritě pána, jež se zakládá na víře*

⁹³ ZENKNER, Petr. O populismu a lidu. *Centrum pro studium demokracie a kultury* [online]. 2013, 5. 6. 2013, 1, [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/o-populismu-lidu> .

⁹⁴ THIERS, Consuelo a Leslie WEHNER. The Personality Traits of Populist Leaders and Their Foreign Policies: Hugo Chávez and Donald Trump. *International Studies Quarterly* [online]. 2021, 18. 10. 2021, 1(66), 11 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/isq/article/66/1/sqab083/6400442> .

⁹⁵ NEŠPOR, Zdeněk. Vůdcovství. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický Ústav AV ČR, V.V.I [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/V%C5%AFdcovstv%C3%AD> .

v jeho neobyčejné schopnosti náb. či světského charakteru (viz charisma, vůdcovství charismatické); 2. panství tradiční, odvozující osobní autoritu pána a jeho rodu z posvátné neporušitelnosti zděděných poměrů; 3. panství legální, spočívající na víře v závaznost přijatých právních pravidel, které má neosobní povahu. Ve svých hist. analýzách Weber pracuje nejčastěji s typem tradičního p., v němž rozlišuje p. patriarchální, p. patrimoniální, p. honorace, různé typy feudalismů aj. Weberovo rozlišení patrimoniálního p. a legálního p. se stalo cenným pro analýzu moderních forem byrokracie. Koncepce p. charismatického má klíčový význam pro rozbor vzniku totalitních hnutí. Weberova koncepce p. je v mnoha ohledech inspirována pojetím dějin O. Gierkeho, vychází však i z vlastních Weberových analýz antického světa a protikladnosti řec. a perského vývoje i z materiálů shromážděných k s-gii náboženství a z rozboru fungování parlamentních demokracií Weberovy doby. Teorie p. u Webera nemá evoluční charakter, jednotlivé typy se prostupují a volně kombinují. Každý z typů p. přitom generuje jiná napětí a konflikty. Pro charismatické p. bývá osudový problém nástupnictví, tradiční p. je zatíženo problémem ekon. neúčinnosti, p. legální nedokáže vyřešit problém participace zúčastněných na moci a ústí do strnulosti byrokratického panství.⁹⁶

Zde lze vidět definici různých panství respektive typů vůdcovství dle Webbera. V této části práce dochází k určení těch, které lze posoudit ve spojení s Andrejem Babišem například „2. panství tradiční, odvozující osobní autoritu pána a jeho rodu z posvátné neporušitelnosti zděděných poměrů“ je poněkud archaický model vůdcovství, který již nezapadá do politických poměrů České republiky.

1) Model charismatického vůdce

„Definice charismatického vůdcovství má nejbližší k teorii „velkého muže“: stoupenci vůdce jsou poslušní a mají k němu úctu. Rutinizace charismatu tuto formu v. postupně převádí na formu tradiční, která je založena na vzestupu a výsledné trvalé soc. pozici, a tato forma se mění posléze ve formu legálního vůdcovství vyznačující se změnou lidí ve vůdcovských pozicích.“⁹⁷ „1. panství charismatické, spočívající na osobní autoritě pána,

⁹⁶ NEŠPOR, Zdeněk. Panství. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický Ústav AV ČR, V.V.I [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Panstv%C3%AD> .

⁹⁷ NEŠPOR, Zdeněk. Vůdcovství. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický Ústav AV ČR, V.V.I [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/V%C5%AFdcovstv%C3%AD> .

jež se zakládá na víře v jeho neobyčejné schopnosti náb. či světského charakteru“⁹⁸ „Pro charismatické p. bývá osudový problém nástupnictví“⁹⁹

2) Model tradičního vůdce

„Panství tradiční, odvozující osobní autoritu pána a jeho rodu z posvátné neporušitelnosti zděděných poměrů“ Tento model je poněkud archaický a pro účely této práce jej nelze použít. Nelze tvrdit, že jeho autorita je odvozena na základě „posvátné neporušitelnosti zděděných poměrů“ Andrej Babiš se dostal k moci legálně za podmínek demokratických voleb a svou politickou moc získal v souladu s demokratickými principy a zákony, což neodpovídá tomuto modelu.

3) Model legálního vůdce

„Panství legální, spočívající na víře v závaznost přijatých právních pravidel, které má neosobní povahu.“ Tento model v podstatě tvrdí, že legální vůdce je vůdce, proto že lid věří v závaznost právních předpisů, na jejichž základě se daná osoba dostala k moci. Fakt, že legální typ vůdce má neosobní povahu pak lze interpretovat tak, že vůdcovství nevychází z osoby vůdce, spíše je postaveno na tom, že lidé respektují zákonná pravidla na základě, kterých se konkrétní vůdce dostane k moci.

Tato část práce posuzuje, zdali Andrej Babiš splňuje bod 1 „Osobnost vůdce“ přičemž je zde Andrej Babiš posuzován ve světle charismatického vůdce a legálního vůdce neboť, jak práce uvádí výše „Model tradičního vůdce“ není vhodný pro posuzování osoby Andreje Babiše. Ještě je třeba uvést důležitý poznatek, a sice fakt že: „Teorie p. u Webera nemá evoluční charakter, jednotlivé typy se prostupují a volně kombinují.“ Může se tedy stát, že Andrej Babiš bude splňovat, jak prvky vůdce typu charismatického, tak prvky vůdce typu legálního.

V rámci Hnutí lze říci, že stěžejní osobou a skutečným vůdcem Hnutí je jeho předseda Andrej Babiš. Takt lze usuzovat po prostudování stanov Hnutí ANO, kde lze v článku 10 stanov Hnutí, zjistit v odstavci prvním, že: „(1) Jménem Hnutí jedná samostatně předseda Hnutí, a to ve všech záležitostech, nebo samostatně první místopředseda Hnutí na základě písemného pověření uděleného Předsednictvem pro jednání ve vymezených záležitostech.“¹⁰⁰ Důležitá pravomoc předsednictva je i ta následující: článek 12 stanov odstavec pátý „Do působnosti

⁹⁸ NEŠPOR, Zdeněk. Panství. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický Ústav AV ČR, V.V.I [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Panstv%C3%AD> .

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ ANO bude líp: *Stáhněte si, stanovy* [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-ano.pdf> .

*Předsednictva náleží zejména: nominace kandidátů na kandidátní listinu pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, Evropského parlamentu, krajských zastupitelstev a zastupitelstva hl. m. Prahy, místních zastupitelstev obcí a městských zastupitelstev statutárních měst s územním členěním (zastupitelstev městských obvodů, městských částí anebo městských částí hlavního města Prahy) a nominace kandidátů do Senátu Parlamentu ČR.*¹⁰¹ Ještě důležitější je poté odstavec šestý, který dává předsedovi Hnutí ANO mimořádnou pravomoc: *„(6) Předseda je oprávněn ve výjimečných a odůvodněných případech i po schválení kandidátních listin Výborem dle čl. 11 odstavce (4) písm. f), g) a h) těchto stanov do schválených kandidátních listin zasáhnout (zejména vyškrtnout kandidáty a/nebo změnit: pořadí) jednotlivých kandidátů a/nebo doplnit kandidáty).*¹⁰²

Lze vidět, že předseda strany (Andrej Babiš) může jednat za Hnutí ANO samostatně a to ve všech záležitostech. První místopředseda může jednat jen na základě písemného pověření od Předsednictva, tomu však předsedá předseda hnutí a rovněž jej i svolává (článek 13 stanov Hnutí ANO odstavec druhý) *„(2) Předseda Hnutí svolává zasedání Předsednictva, Výboru a Celostátního sněmu a předsedá jim, nepověří-li tím některého z místopředsedů Hnutí.*¹⁰³ Dle článku 11 odstavce prvního stanov hnutí ANO *„(1) Celostátní sněm je nejvyšším orgánem Hnutí.*¹⁰⁴ dle článku 12 odstavce prvního *„(1) Předsednictvo je statutárním orgánem Hnutí, řídí jeho činnost a jedná jeho jménem.*¹⁰⁵ Dle článku čtrnáct odstavce prvního stanov *„(1) Výbor je nejvyšším orgánem Hnutí mezi zasedáními Celostátního sněmu.*¹⁰⁶ Ze stanov vyplývá, že Předsednictvo, Výbor a Celostátní sněm jsou stěžejní orgány Hnutí (mimo předsedu samotného, který jedná jménem Hnutí samostatně ve všech záležitostech) všem těmto orgánům Hnutí ANO předsedá na základě stanov předseda Hnutí, tedy Andrej Babiš. Tyto fakta naznačují, že Andrej Babiš v tomto ohledu vykazuje prvky legálního vůdce, neboť na základě těchto předpisů, má stěžejní moc nad Hnutím ANO.

Důležité je zmínit i Morální kodex reprezentanta politického Hnutí ANO (dále jen Morální kodex). V bodu dva Morálního kodexu lze zjistit, že *„Reprezentant je při výkonu své funkce neustranný a rozhoduje se objektivně, kvalifikovaně a se znalostí věci.*¹⁰⁷ Nicméně již

¹⁰¹ ANO bude líp: Stáhněte si, stanovy [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-ano.pdf> .

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Tamtéž

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ ANO Bude líp: ANO Morální kodex reprezentanta [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/ano-moralni-kodex-reprezentanta.pdf> .

další bod morálního kodexu říká: „*Reprezentant hájí a prosazuje programové teze Hnutí. Reprezentant prohlašuje, že bude předvolební politické postoje tohoto Hnutí hájit i po svém zvolení a nezpronevěří se tomuto slibu pravidelnou podporou jiného politického uskupení zastávajícího konkurenční politický program.*“¹⁰⁸ Bod dva dává členovi Hnutí ANO, který vykonává politický mandát možnost nestranného a objektivního rozhodování, avšak bod tři říká jasně, že reprezentant je povinen hájit programové teze Hnutí a nemůže pravidelně podporovat jiné politické uskupení s konkurenčním programem. Zjednodušeně řečeno reprezentant může objektivně a nestranně rozhodovat, avšak pouze pokud tato „objektivní“ rozhodnutí jdou v souladu s tezemi Hnutí ANO, pokud však bude člen Hnutí „pravidelně“ proti názorovým tezím Hnutí, pak přijde o členství: „*V případě závažného či opakovaného porušení Kodexu a po projednání tohoto porušení v Rozhodčí a smírcí komisi Hnutí Reprezentant neprodleně rezignuje na volený mandát, na svou funkci ve Hnutí a na členství ve Hnutí.*“¹⁰⁹ (poslední bod kodexu). Povinnost dodržovat Morální kodex je i ve stanovách Hnutí ANO v článku 5 odstavci 2 pod písmenem c). Morální kodex slovo „pravidelně“ konkrétně nedefinuje, takovéto vágní ustanovení, pak může dát volný prostor interpretaci slova „pravidelně“ z toho vyplývá, že členství může zaniknout, například pokud se daný člen dopustí porušení bodu tři jen dvakrát.

Další důležitou skutečností je fakt, že Hnutí těží z „výraznosti“ Andreje Babiše. Je nezpochybnitelné, že v rámci Hnutí působí Andrej Babiš jako „muž číslo jedna“ a je takřka nezbytným pro fungování Hnutí. V rámci citací z oficiálních stránek Hnutí ANO, lze vyčíst, že Andrej Babiš je skutečně středem Hnutí. Nejen v rámci jeho vlastního příběhu, ale i v rámci rubriky, která má podávat informace o Hnutí ANO je stále vyzdvihovávána důležitost tohoto muže „*Ušli jsme za těch pár let dlouhou cestu. Na jejím začátku stálo rozhodnutí jednoho člověka.*“¹¹⁰ nebo například poukazování na knihu „*O čem sním, když náhodou spím*“¹¹¹, jejímž autorem je Andrej Babiš. I na úvodní stránce Hnutí ANO, lze jako první vidět Andreje Babiše a odkaz na jeho novou knihu „*Sdílejte, než to zakážou*“¹¹² V rámci rubriky Historie, Pár slov o ANO i na úvodní stránce lze vždy vidět Andreje Babiše. Pro srovnání například strany ODS, Pirátská strana, Komunistická strana Čech a Moravy a KDU-ČSL mají v rámci svých stran rovněž rubriky, kde se lze dočíst informace o daných politických uskupeních, avšak žádná

¹⁰⁸ ANO Bude líp: ANO Morální kodex reprezentanta [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/egee/2017/ano-moralni-kodex-reprezentanta.pdf>

¹⁰⁹ ANO Bude líp: ANO Morální kodex reprezentanta [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/egee/2017/ano-moralni-kodex-reprezentanta.pdf>

¹¹⁰ ANO bude líp: Pár slov o ano [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/> .

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² ANO bude líp: Úvodní stránka [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/> .

webová stránka těchto stran neklade tak velký důraz na svého předsedu, jako právě Hnutí ANO. Pokud srovnáme výraznost jednotlivých členů Hnutí ANO, pak lze tvrdit, že Andrej Babiš je nejvýraznější tváří Hnutí a jen těžko si lze jeho osobu od Hnutí ANO odmyslet, to přibližuje teorii charismatického vůdce, neboť důraz na jeho osobu a fakt, že by se přinejmenším ve stávajících řadách Hnutí je těžko hledal vhodný nástupce, odpovídají modelu charismatického vůdce.

Na základě analýzy a komparace webových stránek ANO a prostudování stanov Hnutí ANO a Morálního kodexu, tak lze dojít k jednoznačnému závěru: Andrej Babiš je vůdcem svého Hnutí a jeho význam je klíčový pro fungování Hnutí jako celku, přičemž se v osobě Andreje Babiše kombinují hned dva modely vůdcovství. Byl tedy potvrzen prvek číslo 1 „Osobnost vůdce“.

3.1.2 Heartland Andreje Babiše

Pojem heartland byl již vysvětlen v rámci první kapitoly této práce, jen pro zopakování, jedná se o imaginární prostor, ve kterém lze nalézt všechny ctnostné a jednotné lidi, kteří ztělesňují pozitivní aspekty života. Nejedná se o utopickou představu společnosti, dle Taggartovy definice jde o „v minulosti existující a v současnosti opomíjený prostor“¹¹³, jehož hodnoty je třeba uplatnit v praxi, přičemž jádrem nejsou sociální třídy, každý populist si tvoří jádro svého heartlandu sám¹¹⁴, zjednodušeně by se dalo říci, jaký populist, takový heartland.

Lid heartlandu Andreje Babiše lze identifikovat z hlediska socio-ekonomického. K tomu této práci poslouží statistická data ze stránek median.eu a video na youtube s názvem *Volby 2017 v prostoru a čase – doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.*¹¹⁵

Jádrem heartlandu Andreje Babiše jsou voliči, pro které je velmi důležitá činnost strany v minulém období.¹¹⁶ Hnutí ANO má rovněž výraznou podporu mezi voliči ve věkové kategorii 60+.¹¹⁷ Hnutí ANO má silnou podporu mezi lidmi, jak s maturitním, tak bez maturitního

¹¹³ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 125 - 126.).

¹¹⁴ Tamtéž

¹¹⁵ *Volby 2017 v prostoru a čase doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.* [online]. Youtube: ARCDATA PRAHA, 2017 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=D-uIt9BXn78&t=1332s&ab_channel=ARCDATAPRAHA%2Cs.r.o..

¹¹⁶ *Výzkum pro volební studio ČT* [online]. 22. 10. 2017 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf s. 5.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 17.

vzdělání, nicméně převažují lidé bez maturitního vzdělání.¹¹⁸ Z hlediska typu vykonávané práce je Hnutí ANO silné v kategorii „pracovně neaktivní“ (díky velké podpoře mezi důchodci).¹¹⁹ Z hlediska lokalizace je Hnutí ANO nejsilnější v Ústeckém kraji.¹²⁰

Hnutí ANO má podporu zejména v oblastech, které lze označit za periferie (jak periferie typu příhraniční oblasti (například bývalé Sudety), tak periferie typu (okrajové části Kraje ČR) v Praze a ve velkých Krajských městech je podpora Hnutí ANO výrazně menší než v menších městech a periferních oblastech.¹²¹ Toto však neplatilo vždy, jádro heartlandu Andreje Babiše se totiž vyvíjí a mění, jak lze zjistit v prezentaci, ta totiž srovnává volební výsledky Hnutí ANO z voleb 2013 a 2017.

Ze srovnání voleb roku 2013 a 2017 vyplývá, že v roce 2017 Hnutí ANO zaznamenalo jen velmi malé přírůstky, či dokonce ztráty hlasů v Praze a Krajských městech. Přimo v prezentaci jsou jmenovány některé oblasti, kde Hnutí ANO ztrácelo, oproti roku 2013 svůj elektorát, jsou to tyto: „*Hnutí Ano ztrácelo v Praze a jejím okolí v Brně na Liberecku v oblasti Krkonoš a v dalších krajských městech: Pardubice, Hradec Králové, České Budějovice, ale třeba i Olomouc, Plzeň to znamená, že se výrazně proměnil její elektorát*“¹²² naopak lze zjistit, že na periferiích a v menších městech podpora Hnutí ANO rapidně vzrostla (došlo k velikému zisku hlasů v těchto oblastech oproti roku 2013).¹²³ „*Ta struktura elektorátu se zásadním způsobem změnila a popravdě řečeno já si nepamatuju v historii voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, že by nějaká strana během jednoho volebního období dokázala tak zásadním způsobem proměnit strukturu svého elektorátu,*“¹²⁴

V této části textu práce demonstruje na základě příkladu z prezentace, jak silně se jádro heartlandu mohlo proměnit za jediné volební období. „*V roce 2013 s každým procentem podnikatelů v okrsku stoupla podpora Hnutí ANO o řekněme 0,4%, šlo o silný pozitivní vztah*“¹²⁵ Pro ilustraci v roce 2017 vypadala situace takto: „*S každým procentem podnikatelů v okrsku navíc klesne volební podpora ANO přesně o 1%*“ „*Asi to neznámá, že úplně každý*

¹¹⁸ Tamtéž, s. 18.

¹¹⁹ *Výzkum pro volební studio ČT* [online]. 22. 10. 2017 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf s. 19.

¹²⁰ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. –

21.10.2017. *Volby.cz* [online]. [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>

¹²¹ *Volby 2017 v prostoru a čase doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.* [online]. Youtube: ARCDATA PRAHA,

2017 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: [https://www.youtube.com/watch?v=D-](https://www.youtube.com/watch?v=D-uIt9BXn78&t=1332s&ab_channel=ARCDATAPRAHA%2Cs.r.o.)

[uIt9BXn78&t=1332s&ab_channel=ARCDATAPRAHA%2Cs.r.o.](https://www.youtube.com/watch?v=D-uIt9BXn78&t=1332s&ab_channel=ARCDATAPRAHA%2Cs.r.o.)

¹²² Tamtéž

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ Tamtéž

*podnikatel, který dříve volil Hnutí ANO, nebo že všichni podnikatelé dříve volili ANO a teď od něj utekli, ale samozřejmě ti podnikatelé mají nějaké rodinné příslušníky a ti jsou na toto vázání také*¹²⁶Nejde tedy o ztrátu všech podnikatelů, ale jde o ztrátu mnoha z nich a ti kteří od Hnutí ANO upustili mnohdy přesvědčili, jak se zdá i své blízké, aby takto učinili také, jak lze vyčíst výše v roce 2013 byly v rámci podnikatelů přírůstky 0,4% v roce 2017 už byly ztráty této části voličů 1%.

Struktura heartlandu se změnila i z hlediska vzdělání daných voličů. Zatímco v roce 2013 nemělo Hnutí ANO výrazný vztah se vzděláním¹²⁷ (tedy u voličů jasně nepřevládala určitá skupina lidí např. lidé s vysokoškolským vzděláním, či lidé s maturitou etc.) v roce 2017 už je situace jiná.

Co se týče dosaženého vzdělání elektorátu, lze tvrdit, že je zde silný pozitivní vztah se vzděláním bez maturity (základní vzdělání či střední škola bez maturity), lze tvrdit, že se Hnutí ANO stává spíše stranou méně vzdělaných lidí.¹²⁸ Prezentace se zaměřuje i na další faktory, které vypovídají o heartlandu Andreje Babiše. Dále z videa vyplývá, že Hnutí ANO je silné spíše v sekularizovaných regionech, kde se lidé málo hlásí k Římsko-katolické církvi a rovněž jde o stranu, která je spíše slabší ve velkých městech a naopak silná ve městech menších a také na venkově, zároveň oproti minulým volbám (2013) mírně posílila v okrscích, kde je větší podíl voličů s maturitou.¹²⁹

Lze tedy tvrdit, že jádro heartlandu Andreje Babiše je flexibilní, když začne na jedné frontě ztrácet, je možné jej na jiné frontě posílit, což nepomáhá jeho uchopení, neboť jak práce zjistila výše, jádro heartlandu Andreje Babiše se může dost razantně měnit. Nicméně na základě zjištěných informací lze tvrdit, že po roce 2017 vypadá tento heartland takto: Sílná podpora ze strany starších lidí (dle medianu 60+), převaha občanů bez maturitního vzdělání (nicméně z části je to tak díky silné podpoře důchodců), Občané na periferiích, především pak v malých městech a na vesnicích a rovněž občané žijící spíše v sekulárních okresech. Dle Medianu jsou v tomto heartlandu také občané, kterým záleží na předchozí činnosti strany (nebo spíše na tom jak strana svou předchozí činnost prezentuje navenek).

¹²⁶ *Volby 2017 v prostoru a čase doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.* [online]. Youtube: ARCDATA PRAHA, 2017 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=D-uIt9BXn78&t=1332s&ab_channel=ARCDATAPRAHA%2Cs.r.o.

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ Tamtéž

3.1.3 Ideologie Hnutí ANO

I přes to, že je tato práce zaměřená na populismus Andreje Babiše, nelze zcela opomenout Hnutí ANO, se kterým je, jako vůdce Hnutí spojen. Ideologie tohoto hnutí bude rozebrána v této podkapitole, přičemž zdrojem informací o ideologii tohoto Hnutí jsou oficiální stránky Hnutí ANO.

Co se týče ideologie, existují jisté ukazatele, které naznačují, že Hnutí ANO nemá jasně vymezenou ideologii ve stylu „tradičních stran“ a spíše, jako svou ideologii považuje Hnutí ANO boj s korupcí a „budování státu“. Tyto ukazatele lze najít přímo ve stanovách Hnutí ANO. Ve stanovách politického Hnutí ANO, lze pod bodem 3 v programových cílech Hnutí ANO nalézt toto ustanovení: *„Vnímáme politiku jako službu veřejnosti, a proto klademe důraz na hledání řešení, které je pro nás důležitější než ideologická nálepka. Chceme proto spolupracovat s ostatními demokratickými politickými subjekty napříč politickým spektrem.“*¹³⁰ Ve stanovách Hnutí ANO lze nalézt programové cíle a to hned na samotném začátku stanov Hnutí ANO.

Tyto se skládají z krátkého programového prohlášení a čtyř základních hodnot Hnutí ANO. *„Naším hlavním cílem je dobře fungující, stabilní a prosperující společnost, ve které demokratická politická reprezentace pracuje ve prospěch všech občanů.“* A *„Nechceme však dělat politiku jen pro ni samotnou a ztrácet čas zbytečným politikařením“*. *„Přičiníme se o to, aby Česká republika jasně formulovala své národní zájmy.“*¹³¹ Tato programová prohlášení jsou poněkud obecná a moc o ideologii Hnutí neprozradí. Co se týče samotných stránek Hnutí ANO, ty byly rozebrány v práci výše, přičemž výsledek této analýzy je takový, že primárním cílem Hnutí ANO je boj s korupcí a „zkorumpovanými elitami“. Z těchto informací lze dojít k závěru, že ideologie tohoto politického hnutí je zúžena na boj s korupcí a budování fungujícího státu. Hnutí nemá problém s jednáním se stranami v rámci celého politického spektra a v rámci prozkoumání stanov Hnutí nelze objevit konkrétnější ideologii. Na základě těchto zjištění lze prohlásit, že Hnutí ANO nemá jednoznačně vytyčenou ideologii a jeho jedinými programovými cíli je boj s korupcí a budování prosperujícího státu. Takováto zúžená ideologie, pak dává Hnutí ANO jistý prostor pro manévrování při jednání s jinými politickými

¹³⁰ ANO bude líp: Stáhněte si, stanovy [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-ano.pdf>.

¹³¹ Tamtéž

subjekty a rovněž dodává jistou flexibilitu a lákavost pro voliče napříč politickým spektrem. Lze tedy tvrdit, že jde o „Catch-all“¹³² hnutí.

3.2 Prvky populismu v jednáních Andreje Babiše

V této podkapitole dochází k analýze vybraných jednání Andreje Babiše, půjde zejména o jednání v rámci volební kampaně, jednání v rámci politických diskuzí, ale také jednání v rámci komunikace Andreje Babiše se svými příznivci. V rámci komunikace se svými příznivci je využit facebookový profil Andreje Babiše, kde pravidelně vydává videa pro své příznivce v sérii pojmenované *Čau lidi*. V rámci analýzy dojde k identifikaci prvků populismu jmenovaných výše na konci první kapitoly. Primární pro analýzu je odpověď na otázku *Lze považovat Andreje Babiše za populistu?* K tomuto účelu jsou určeny vybrané prvky populismu (tedy sedm prvků populismu dle této práce). Proto, aby bylo možné v této práci konstatovat, zdali je Andrej Babiš populist, či zdali využívá populismu více než „běžní politikové“ bude nutné nejprve odpovědět na vedlejší výzkumné otázky: *Jak moc charakteristických znaků populismu lze v projevu Andreje Babiše nalézt? V jak velké míře se tyto znaky populismu v projevu Andreje Babiše nacházejí?*

3.2.1 Volební kampaň

V této podkapitole dochází k analýze volební kampaně Andreje Babiše a jeho Hnutí ANO (rok 2021). V rámci této podkapitoly jsou zkoumány zejména jednání Andreje Babiše a následně je zjišťováno, zdali se ve zkoumaných jednáních vyskytují některé z prvků populismu vyjmenovaných výše na konci první kapitoly.

Volební program Hnutí ANO byl zveřejněn 2. 9. 2021¹³³ (na den narozenin Andreje Babiše)¹³⁴ V ten den došlo také k oficiálnímu představení volebního programu a to přímo z úst Andreje Babiše, který program svého Hnutí shrnul. Ve videu na stránkách idnes.cz, kde lze toto video nalézt. V rámci této podkapitoly je jako první rozebráno právě toto video, na kterém mluví sám Andrej Babiš. Hned na začátku videa se od Andreje Babiše dozvídáme že „*Je to*

¹³² CATCH ALL STRANA NEBOLI STRANA VŠELIDOVÁ. *Politický slovník* [online]. [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <http://www.politicky-slovník.cz/politicke-mysleni/catch-all-strana/> .

¹³³ *Programy do voleb: ANO volební program* [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://2021.programydovoleb.cz/strana/ano-2011/volebni-program> .

¹³⁴ *Programy do voleb: Kandidát Andrej Babiš* [online]. [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://2021.programydovoleb.cz/kandidat/andrej-babis> .

totiž poslední šance, poslední šance volit Babiše, je to taky poslední šance jak chránit naše národní zájmy, je to poslední šance jak ochránit naši životní úroveň, je to poslední šance jak ochránit naši kulturu a svébytnost. A hlavně je to poslední šance, jak zastavit obě antibabišovské koalice, které se už dohodly na společné vládě, výměnou za odevzdání naší suverenity a rozbití V4. Naši konkurenti neřeší budoucnost naší země, oni nemají žádné autentické téma, posledních devět let mají stále stejný program, odstranit Babiše z politiky za každou cenu. Zbaběle se jich spojilo pět proti jednomu, protože sami si na mě a na Hnutí ANO netroufnou. Nechtějí nás, protože jsme se nikdy nestali součástí jejich zkorumpovaného systému. Nechtějí nás, protože jsme s nimi nikdy nedělali kšefty a neprivatizovali, nechtějí nás, protože jsme odmítli s nimi tunelovat naši zemi. Dělali to dlouhá léta a už se těší, až se dostanou zpátky ke korytům.“ ¹³⁵Takto vypadal úvod kampaně Hnutí ANO přímo z úst jejího lídra Andreje Babiše. Dále ve videu Andrej Babiš tvrdí, že chce zvýšit průměrný důchod do roku 2025 na 20 tisíc korun měsíčně. „*Stejně, jako naše volební číslo dvacet. Kdo volí dvacet, volí průměrný důchod dvacet tisíc, máte mé slovo*“ ¹³⁶

Dále Andrej Babiš tvrdí, že bude se svým Hnutím bojovat za naše učitele, lékaře a zdravotní sestry, vojáky, hasiče a policisty. „*Těm všem jsme zvyšovali platy a zvyšovat budeme i dál*“ ¹³⁷ Dále pak Andrej Babiš prohlásil, že chce bojovat za naše živnostníky, podnikatele i průmysl a že chce chránit pracovní místa a „*bojovat za všechny pracovitě lidi*“ ¹³⁸ Andrej Babiš chce rovněž bojovat za naše rodiny a děti. „*zvýšíme rodičovský příspěvek na 400 000 Kč, na to vám také dávám slovo*“ ¹³⁹ Andrej Babiš poté prohlásil, že nehodlá zvyšovat daně na rozdíl od některých jeho konkurentů a následně ve videu prohlašuje, že chce zachovat bezplatné a špičkové zdravotnictví. Celé video je pak zakončeno větou: „*Řekl jsem to tisíckrát a řeknu to znovu, dokud budu premiérem, nikdy nepřijmeme ani jednoho nelegálního migranta, nikdy*“ ¹⁴⁰.

V této části jsou identifikovány prvky populismu ve výše vytýčeném projevu Andreje Babiše. Projev bude po částech analyzován a u každého výroku, který obsahuje prvek populismu, je tento prvek označen.

¹³⁵ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop.

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ Tamtéž

¹³⁸ Tamtéž

¹³⁹ Tamtéž

¹⁴⁰ Tamtéž

První část projevu lze brát jako „**Apel k lidu**“ Andrej Babiš zde tvrdí, že jde o „*poslední šanci volit Babiše*“¹⁴¹ a zároveň o poslední šanci: „*jak chránit naše národní zájmy, jak ochránit naši životní úroveň, jak ochránit naši kulturu a svébytnost, jak zastavit obě antibabišovské koalice, které se už dohodly na společné vládě, výměnou za odevzdání naší suverenity a rozbití V4.*“¹⁴² Tímto Andrej Babiš dává najevo lidu, že on je spasitelem (odpovídá spasitelskému stylu dle M. Canovan) a že on je jediným politikem schopným chránit národ a reprezentovat skutečné zájmy lidu (zde lze spatřovat podobnou rétoriku s římskými populáry, kteří rovněž argumentovali tím, že „hájí zájem lidu“ konkrétně Tiberius Gracchus prohlásil: „*Tribun, který se protíví lidu, není žádný tribun*“). Jak vyplývá z této rétoriky, je to právě Andrej Babiš, kdo chrání veškeré výše vypsané zájmy lidu. Co se týče „*odevzdání naší suverenity a rozbití V4*“¹⁴³ tato část projevu nepřímou poukazuje na problém Evropské Unie, respektive zde Andrej Babiš sděluje voličům, že „antibabišovská“ koalice je ochotná vzdát se národní suverenity ve prospěch EU. I přes to, že anti-evropská rétorika není jedním ze sedmi prvků populismu dle této práce, nelze k tomuto nepřihlídnout, neboť EU je v hledáčku populistů „snadným terčem a kořistí“ nebo jinak řečeno Evropská unie je oblíbeným „boxovacím pytle“ populistických stran.¹⁴⁴

Další část projevu je namířena proti konkurenčním politickým stranám i zde lze spatřit prvky populismu. „*Naši konkurenti neřeší budoucnost naší země, oni nemají žádné autentické téma, posledních devět let mají stále stejný program, odstranit Babiše z politiky za každou cenu. Zbaběle se jich spojilo pět proti jednomu, protože sami si na mě a na Hnutí ANO netroufnou.*“¹⁴⁵ Jak sám Andrej Babiš říká, nechtějí nás, protože: „*jsme se nikdy nestali součástí jejich zkorumpovaného systému, jsme s nimi nikdy nedělali kšefty a neprivatizovali, jsme odmítli s nimi tunelovat naší zemi.*“¹⁴⁶ Zde jsou důležité hned dvě věci. Tou první je splnění třetího prvku populismu dle této práce a sice „**Kritika elit**“ Andrej Babiš zde tvrdí, že „antibabišovci“ odmítají Andreje Babiše a jeho Hnutí ANO protože ANO a Babiš nikdy nebyli součástí zkorumpovaného systému, protože ANO „*nedělalo kšefty a neprivatizovalo*“¹⁴⁷

¹⁴¹ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop .

¹⁴² Tamtéž

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ BUTI, Marco a Karl PICHELMANN. *European integration and populism: addressing Dahrendorf's quandary* [online]. 2017 [cit. 2021-9-28]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/jan2017-populism.pdf> s. 3.

¹⁴⁵ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop .

¹⁴⁶ Tamtéž

¹⁴⁷ Tamtéž

společně s těmito stranami, a proto, že ANO odmítlo „*tunelovat naši zemi*“¹⁴⁸ Kritika elit, které jsou v tomto případě vnímány, jako „antibabišovské strany“ je zde téměř hmatatelná a Andrej Babiš v této části projevu dává voličům jasně najevo, že „antibabišovské koalice“ jsou „zkorumpované elity“ které touží po svých „*korytech*“. Tuto rétoriku proti „antibabišovským“ stranám ukončuje větou: „*Dělali to dlouhá léta a už se těší, až se dostanou zpátky ke korytům.*“¹⁴⁹

Dalším důležitým aspektem tohoto projevu je tato část „*sami si na mě a na Hnutí ANO netroufnou*“¹⁵⁰ Zde sám Andrej Babiš odděluje svou osobu od samotného Hnutí. Tato část věty ukazuje, jak důležitou osobou v rámci Hnutí ANO Andrej Babiš je. Již výše práce rozkryla, jak pevnou moc nad Hnutím ANO má Andrej Babiš, jako předseda Hnutí ANO. Zároveň v rámci analýzy oficiálních stránek Hnutí ANO, bylo prokázáno, že Andrej Babiš je vidět téměř v každé rubrice v rámci oficiálních stránek Hnutí ANO, a že vyobrazováním své osoby v rámci Hnutí nešetří. Další skutečností, která podporuje prvek číslo jedna je i označení úhlavních protivníků Hnutí ANO, jako „antibabišovci“ tyto strany nejsou označovány, jako „antiANO“, či jiným názvem, který by odkazoval na odpor vůči ANO, ale jsou označeni jako „antibabišovci“, zde lze vidět, že hlavní odpor je z pohledu samotného lídra Hnutí ANO veden vůči jeho osobě a ne jen proti Hnutí ANO. „*posledních devět let mají stále stejný program, odstranit Babiše z politiky za každou cenu.*“¹⁵¹ I v této větě Andrej Babiš dává najevo, že jeho protivníci se soustředí především na něj. Netvrdí zde, že chtějí „odstranit ANO“, či „odstranit naše Hnutí“, ale že chtějí „*odstranit Babiše z politiky*“¹⁵²

Silnému postavení Andreje Babiše a jeho důležitosti a moci v rámci Hnutí ANO odpovídá i začátek videa. Andrej Babiš zde netvrdí, že je to poslední šance volit Hnutí ANO, či že by měli lidé volit Hnutí ANO, ale tvrdí zde: „*Je to totiž poslední šance, poslední šance volit Babiše*“¹⁵³. Na videu je rovněž vidět, že jsou zde důležití členové Hnutí, kteří však jen mlčí a dávají prostor svému vůdci, který se snaží zapůsobit na voliče, rovněž Andrej Babiš na videu mluví rázně, jednoduše a snaží se vytěžit maximum z prostoru, který mu byl dán. Na základě výše zmíněných skutečností, lze tvrdit, že tyto části projevu podporují prvek 1

¹⁴⁸ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop.

¹⁴⁹ Tamtéž

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² Tamtéž

¹⁵³ Tamtéž

populismu dle této práce, přičemž v tomto ohledu se Andrej Babiš snaží působit spíše jako charismatický vůdce. Zde se v komunikaci projevil prvek 1: „**Osobnost vůdce**“.

Další prvek populismu lze spatřit v této části projevu: „*Stejně jako naše volební číslo dvacet. Kdo volí dvacet, volí průměrný důchod dvacet tisíc, máte mé slovo*“¹⁵⁴ Jde o jednoduché a líbivé heslo a trochu připomíná „populismus jako politický styl“ neboť ten je „jednoduchým, heslovitým a zkratkovitým způsobem dělání politiky.“¹⁵⁵ Hesla populistů by měla být co nejjednodušší a tím pádem i lákavá pro veřejnost. Zde lze spatřit prvek 7 „**Rétorika populismu**“

„**Rétorika populismu**“ se však ráznějším způsobem objevuje zde: „*Řekl jsem to tisíckrát a řeknu to znovu, dokud budu premiérem, nikdy nepřijmeme ani jednoho nelegálního migranta, nikdy*“.¹⁵⁶ Migrační krize je bezpochyby jedním z témat, které rezonují společností a to již delší dobou. Vymezením se proti nelegální migraci a jednoduchým řešením tohoto problému (tedy nepřijímáním nelegálních běženců) je další ukázkou „**Rétoriky populismu**“ Problém je zde stanoven a je stanoveno i jednoduché líbivé řešení, stejně tak způsob sdělení je rázný, není zbytečně složitý a poněkud heslovitý „*Řekl jsem to tisíckrát a řeknu to znovu,*“¹⁵⁷. V této části projevu je bezpochyby potvrzen prvek „**Rétorika populismu**“.

Ještě je nutné vrátit se k jednomu prvku populismu, který se nepřímo objevuje napříč analyzovaným projevem a tím je „**Pocit krize**“ V rámci analyzovaného projevu Andreje Babiše došlo k připomínání krizí, které českou veřejností rezonují. Konkrétně šlo o krizi politickou (či korupční) a krizi migrační. Tyto krize Andrej Babiš připomíná ve svém projevu v těchto částech: „*Nechtějí nás, protože jsme se nikdy nestali součástí jejich zkorumpovaného systému. Nechtějí nás, protože jsme s nimi nikdy nedělali kšefty a neprivatizovali, nechtějí nás, protože jsme odmítli s nimi tunelovat naši zemi. Dělali to dlouhá léta a už se těší, až se dostanou zpátky ke korytům.*“¹⁵⁸ Zde Andrej Babiš připomíná problémy české politické scény. Připomíná korupci v systému i kuponovou privatizaci a snaží se tak posílit pocit krize (v tomto případě politické krize). „*Řekl jsem to tisíckrát a řeknu to znovu, dokud budu premiérem, nikdy*

¹⁵⁴ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop .

¹⁵⁵ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, Radek BUBEN a Jan NĚMEC. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 128.

¹⁵⁶ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop .

¹⁵⁷ Tamtéž

¹⁵⁸ Tamtéž

*nepřijmeme ani jednoho nelegálního migranta, nikdy*¹⁵⁹. Zde Andrej Babiš nepřímo připomíná probíhající migrační krizi.

Zde dojde ke shrnutí toho, co bylo zjištěno analýzou výše uvedeného videa, které zachycuje zahájení volební kampaně Hnutí ANO a jejího lídra Andreje Babiše.

V rámci analýzy zahájení volební kampaně došlo k potvrzení pěti ze sedmi prvků populismu dle této práce a jednoho aspektu populismu, který není součástí hlavních sedmi prvků dle této práce. Rovněž se podařilo objevit projev prvku číslo 1 „**Osobnost vůdce**“ v komunikaci s voliči. „**Rétorika populismu**“ se objevuje hned dvakrát, avšak s jistotou lze prvek „**Rétorika populismu**“ shledat v prohlášení o nelegálních migrantech, zde jsou totiž viditelné všechny hlavní aspekty tohoto prvku tedy: Jednoduchá, či heslovitá rétorika, téma rezonující společností, jednoduché a líbivé řešení. Rovněž byl prokázán prvek číslo 3 „**Kritika elit**“ a prvek číslo 4 „**Apel k lidu**“. Zároveň byl prokázán prvek 6 „**Pocit krize**“. Na Pocit krize bylo Andrejem Babišem poukázáno hned dvakrát. Přímo bylo poukázáno na krizi politickou (korupce) a nepřímo pak na krizi migrační.

V další části této podkapitoly, dochází k rozboru jednoho dílu internetového pořadu *Čau Lidi*, ve kterém Andrej Babiš promlouvá k lidem skrze svůj facebookový profil a to formou videí. U videa, dojde k analýze a k následné identifikaci prvků populismu dle této práce. Tato výše uvedená analýza by měla pomoci při odpovědi na výzkumné otázky: *Jak moc charakteristických znaků populismu lze v projevu Andreje Babiše nalézt? V jak velké míře se tyto znaky populismu v projevu Andreje Babiše nacházejí? A tím pádem by měly pomoci zodpovědět i hlavní výzkumnou otázku: Lze Andreje Babiše považovat za populistu?*

Ještě před zahájením rozboru výše vytýčených videí a facebookového profilu, dojde k analýze krátkých volebních videí, které lze nalézt na oficiálním profilu Andreje Babiše. Jde o velice krátké asi 16 sekund dlouhé spoty, ve kterých lze rovněž nalézt prvky populismu dle této práce. Andrej Babiš se v těchto krátkých spotech vždy zaměří, na některou z otázek, které jsou v rámci těchto voleb probírány. Tyto videa jsou, jak bylo řešeno výše velmi krátká a lze říci, že spíše než li na rozum vsázejí tyto spoty spíše na emoce. Formát těchto videí je stejný a velmi jednoduchý. Formát odpovídá prvku populismu číslo 7 „**Rétorika populismu**“. Tyto spoty jsou postaveny tak, že na pozadí lze vidět skupinu lidí, kteří svým zjevem působí, jako anarchisté. Někteří mají kukly, jiní své tváře neskrývají a mnozí nesou transparenty, na kterých

¹⁵⁹ *Idnes: zpravodajství* [online]. [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop .

jsou věty jako „Nižší důchody“, „Trestat pracovité“, „Ať o nás rozhoduje Brusel“, „Chaty a chalupy migrantům“. Po pár sekundovém pohledu na tyto „anarchisty“ se Objeví Andrej Babiš a řekne: „Tohle fakt ne“ a poté Andrej Babiš řekne „Budu vás bránit před chaosem těchto šilenců“ a následně se objeví heslo daného videa, které je vždy zaměřeno na konkrétní téma. Například proti migrantům, proti zvyšování daní a tak podobně.

Všechny tyto sledované videa mají jeden společný prvek populismu a tím je výše zmíněná **„Rétorika populismu“**. Je zde velmi jednoduchá a krátká rétorika, videa cílí na aktuální témata, které ve větší či menší míře rezonují společností a rovněž jsou zde krátká velmi jednoduchá hesla, které jsou specifické pro každé konkrétní video a to podle toho, na kterou otázku se daný spot zaměřuje.

V této části je analýza těchto krátkých spotů a rozkrytí všech prvků populismu v těchto jednotlivých spotech.

1) **Budu vás bránit před nelegálními migranty. Až do roztrhání těla!**¹⁶⁰

Kromě výše zmíněné **„Rétoriky populismu“** lze v tomto videu narazit na další prvek populismu dle této práce a sice **„Pocit krize“**. Využívání krizí, či přesvědčování voličů, že nějaká krize je skutečně ohrožuje, se objevuje spolu s Rétorikou populismu. V tomto videu lze vidět, jak tyto dva prvky populismu vystupují společně a navzájem. Video odpovídá výše popsanému formátu. Objeví se pozadí se skupinou „anarchistů“ Poté se objeví Andrej Babiš a řekne, že nás ochrání před chaosem těchto šilenců a poté přijde slogan konkrétního videa v tomto případě *„Budu vás bránit před nelegálními migranty do roztrhání těla“*¹⁶¹ Během tohoto sloganu lze slyšet, jak Andrej Babiš říká: *„Budu bránit naši suverenitu“*¹⁶² Zde lze spatřit další nicméně vedlejší prvek populismu a sice „anti evropská rétorika“ Slib ochrany naší suverenity spojený s otázkou migrační krize poukazuje na otázku přerozdělování migrantů, Andrej Babiš se zde snaží voličům sdělit, že nenechá EU, aby do České republiky byli přesídlení nelegální migranti. Na samotný konec se objeví logo Hnutí ANO.

¹⁶⁰ BABIŠ, Andrej. *Budu vás bránit před nelegálními migranty. Až do roztrhání těla!* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/625667951774188/?so=channel_tab&rv=all_videos_card .

¹⁶¹ Tamtéž

¹⁶² Tamtéž

2) **Budu bojovat za pracovitě. Až do roztrhání těla!**¹⁶³

V tomto videu byl objeven prvek „**Rétorika populismu**“. Video odpovídá výše popsanému formátu. Je zde krátká, jednoduchá a heslovitá rétorika. Během sloganu tohoto videa „*Budu bojovat za pracovitě. Až do roztrhání těla!*“¹⁶⁴ Říká Andrej Babiš: „*Nenechám okrádat úspěšné a pracovitě*“¹⁶⁵.

3) **Budu bojovat za nízké daně. Až do roztrhání těla!**¹⁶⁶

Situace v tomto videu je stejná, jako u videa označeného touto prací pod číslem 2. Slogan je „*Budu bojovat za nízké daně. Až do roztrhání těla!*“¹⁶⁷ V tomto videu byl objeven prvek číslo 7 „**Rétorika populismu**“. Neboť se opět jedná o heslovité prohlášení, které je velice jednoduché a srozumitelné a zároveň se dotýká tématu, které rezonuje společností.

4) **Budu bránit vaše důchody. Až do roztrhání těla!**¹⁶⁸

I zde je situace stejná jako výše. Slogan je „*Budu bránit vaše důchody. Až do roztrhání těla!*“¹⁶⁹ V tomto videu byl objeven prvek číslo 7 „**Rétorika populismu**“. Další ukázka jednoduchého a heslovitého projevu, který je cílen na otázku rezonující společností. Odpovídá rétorice populismu.

5) **Budu bránit naši suverenitu. Až do roztrhání těla!**¹⁷⁰

V tomto videu, „anarchisté“ v pozadí provolávají „*tady vládne Brusel*“¹⁷¹. Poté se dle výše popsaného formátu objevuje Andrej Babiš a po něm slogan: „*Budu bránit*

¹⁶³ BABIŠ, Andrej. *Budu bojovat za pracovitě. Až do roztrhání těla!* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/287677663173734/?so=channel_tab&rv=all_videos_card.

¹⁶⁴ Tamtéž

¹⁶⁵ Tamtéž

¹⁶⁶ BABIŠ, Andrej. *Budu bojovat za nízké daně. Až do roztrhání těla!* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/394844668983339/?so=channel_tab&rv=all_videos_card.

¹⁶⁷ Tamtéž

¹⁶⁸ BABIŠ, Andrej. *Budu bránit vaše důchody. Až do roztrhání těla!* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/548374762902620/?so=channel_tab&rv=all_videos_card.

¹⁶⁹ Tamtéž

¹⁷⁰ BABIŠ, Andrej. *Budu bránit naši suverenitu. Až do roztrhání těla!* [Facebook online]. In: [cit. 2021-10-27]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/912903589635846/?so=channel_tab&rv=all_videos_card.

¹⁷¹ Tamtéž

*nezávislost Česka*¹⁷² Během sloganu Andrej Babiš říká: „*Budu bránit naši suverenitu*“¹⁷³

V tomto videu byl objeven prvek číslo 7 „**Rétorika populismu**“. Zároveň zde byl objeven vedlejší aspekt populismu a sice „anti evropská rétorika“. Andrej Babiš tímto videem dává najevo voličům, že je hodlá chránit před Brusel a Evropskou unií. Rovněž se jedná o jednoduché a zkratkovité heslo. To cílí na téma, které je ve společnosti známé a do značné míry jí rezonuje.

Tato výše analyzovaná videa mají kromě „**Rétoriky populismu**“ ještě jeden společný aspekt. V každém z těchto videí dostává Andrej Babiš více prostoru, než Hnutí ANO samotné. Zatímco pro Hnutí ANO je vytýčen jen samotný konec videa, kdy se nakrátko objeví logo Hnutí ANO, tak po zbytek videa lze vidět Andreje Babiše v podstatě neustále. S výjimkou začátku, který vždy tvoří pohled na „anarchisty“ a samotného konce videa s logem. Andrej Babiš se vždy objeví a říká výše popsaná hesla. Vždy je říká on sám svým hlasem. Během těchto videí nelze vidět jiného člena Hnutí, kromě jeho předsedy samotného. Důležité je podívat se i na to, jak jsou hesla a nadpisy videí formulovány. V každém náhledu na video je vidět Andrej Babiš a v pozadí „anarchisté“. V každém názvu je napsáno *Budu bránit*, *Budu vás bránit*, nebo *Budu bojovat za*. Všechny tyto krátké předvolební videa cílí na osobu Andreje Babiše. Jak nadpisy, tak i formát a hesla mají sdělit sledujícím jediné. Andrej Babiš bude chránit naše zájmy a bojovat za nás. Nikde v rámci těchto videí nevidíme jiného člena Hnutí, neuslyšíme, že nás bude Hnutí chránit či za nás bojovat. Vždy je to Andrej Babiš, kdo je postaven do role ochránce národa a ne Hnutí ANO, které má v rámci těchto krátkých videí jen vedlejší roli. Zde se přímo v komunikaci projevuje prvek číslo 1 dle této práce „**Osobnost vůdce**“.

3.2.2 Analýza „Čau Lidi“

V této podkapitole lze najít analýzu vybraného dílu pořadu *Čau lidi*, který vysílá oficiální facebooková stránka Andreje Babiše. Jde o poslední předvolební díl, tedy díl s názvem

¹⁷² BABIŠ, Andrej. *Budu bránit naši suverenitu. Až do roztrhání těla!* [Facebook online]. In: [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/912903589635846/?so=channel_tab&rv=all_videos_card.

¹⁷³ Tamtéž

„*Tohle je poslední Čau lidi před volbami*“¹⁷⁴, který vyšel krátce před volbami konkrétně 3. 10. 2021. Videá budou analyzována čistě z hlediska prvků a aspektů populismu.

Epizoda z 3. 10. 2021¹⁷⁵

V čase 0:30 až 0:38 Andrej Babiš připomíná, že se proti němu spojilo pět stran. „*Všichni jsou proti Babišovi*“¹⁷⁶, „*Pět stran se spojilo, aby mě dostali z politiky*“¹⁷⁷ Andrej Babiš zde nesděljuje, že se spojili proti ANO, nýbrž proti němu samotnému, což podtrhuje tvrzení o jeho důležitosti v rámci Hnutí ANO. Lze tvrdit, že se v komunikaci projevil prvek 1 „**Osobnost vůdce**“

V čase 0:50 až 02:00 připomíná Andrej Babiš „*svou smlouvu s občany České republiky*“¹⁷⁸ z roku 2017, kde rozebírá, které body z oné smlouvy za své poslední volební období on a jeho Hnutí ANO splnili respektive slovy samotného Andreje Babiše „*Já myslím, že byste si měli zkontrolovat, co všechno jsem splnil*“¹⁷⁹ čas 1:08 ve videu. Andrej Babiš, neříká, co splnilo ANO, nýbrž co splnil on sám, rovněž „smlouva s občany“ může být chápána, jako pokus o podepření Andrejovy legitimacy, opět se v komunikaci projevuje 1. prvek „**Osobnost vůdce**“ (tentokrát spíše jako model legitimního vůdce) dále Andrej Babiš v čase 1:44 začíná vyjmenovávat některé další body, které jeho Hnutí ANO splnilo. „*A bylo tady spoustu dalších slibů, že nepřijmeme euro, že zvýšíme výdaje na obranu, že zastavíme ilegální migraci atd.*“¹⁸⁰ Migrační krize a otázka měny (Euro) jsou bezpochyby otázky, které resonují společností. Andrej Babiš, jak sám říká ve videu, tyto sliby splnil, tedy nebylo přijato Euro a údajně měla být zastavena ilegální migrace. Zaujetí stanoviska nepřijímat Euro a uprchlíky lze nazvat jednoduchým a líbivým řešením, byl tedy objeven další prvek populismu: „**Rétorika populismu**“. V čase 3:27 „*A já jsem bojoval za České zájmy v Bruselu, ano! S Viktorem Orbánem, kterého teďka všichni pomlouvaj, přitom to byl hrdina Maďarské revoluce a šíří o něm nepravdy, jsme zastavili tu nelegální migraci, ty, ty kvóty nesmyslné kvóty.*“¹⁸¹ Odboj proti EU je jedním z vedlejších aspektů populismu, jak bylo popsáno výše, nejedná se však o prvek populismu dle této práce. Odsouzení kvót ohledně ilegální migrace je jednoduché a líbivé

¹⁷⁴ BABIŠ, Andrej. *Tohle je poslední Čau lidi před volbami* [Facebook online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/251156436955819/?so=channel_tab&rv=all_videos_card.

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ Tamtéž

¹⁷⁷ Tamtéž

¹⁷⁸ Tamtéž

¹⁷⁹ Tamtéž

¹⁸⁰ Tamtéž

¹⁸¹ Tamtéž

řešení, otázky migrace jsou bezpochyby silným tématem, které má ve společnosti silnou odezvu, byl tedy objeven další prvek populismu dle této práce: „**Rétorika populismu**“

V čase 4:23 „*Hnutí ANO vzniklo, protože tradiční demokratické strany nefungovaly, to byla samá rozkrádačka, tunel! A šlo jim jenom o ně a Já s nimi jsem nekšeftoval, proto se mě chtěli zbavit, stále se mě chtějí zbavit, vymysleli ten střet zájmů a všechny tyto nesmysly.*“¹⁸² Tento výrok lze chápat jako „**Kritiku elit**“ Andrej Babiš zde tvrdí, že tradiční strany jsou zkorumpované a jde jim jen o vlastní prospěch a prospěch lidu je nezajímá. Andrej Babiš poté připomíná, že on s nimi nikdy „nekšeftoval“ a to je důvod proč jej chtějí odstranit z politiky. Kromě „**Kritiky elit**“ se zde Andrej Babiš distancuje od politiky „tradičních stran“ a snaží se jevit jako jediný politik, který se snaží dělat politiku pro lid nikoliv pro svůj prospěch. Částečně to odpovídá spatiselskému stylu dle M. Canovan.

V čase 6:35 „*Bod číslo jedna SPOLU zruší naši Českou korunu a zavede Euro*“¹⁸³ Jak práce uvádí výše, „*Evropská unie je oblíbeným „boxovacím pytle” populistických stran.*“¹⁸⁴ Zároveň je změna měny otázkou, která ve společnosti rezonuje. Andrej Babiš se vymezil proti Euru, tedy nechce, aby bylo přijato jako měna České republiky. Nepřijetí Eura je tedy snadné a pro mnohé voliče líbivé řešení dané problematiky, neboť ještě v červenci roku 2021, bylo proti zavedení Eura až 70% dotázaných¹⁸⁵. Andrej Babiš tedy rozebírá téma, které je obecně známé a aktuálně řešené a vyvolává silnou odezvu ze strany potencionálních voličů, přičemž zaujímá jasné, jednoduché a líbivé stanovisko. Zde lze tedy mluvit o prvku číslo 7) „**Rétorika Populismu**“

V čase 7:00 „*Bod číslo dva, budou dobrovolně přijímat nelegální migranty. Nebudu Vám znovu ukazovat ten plakát, kde Ivan Bartoš vítá ty migranty v únoru 2016“ A SPOLU paní Pekarová říká 11. 8. že by část migrantů přijala.*“¹⁸⁶ Připomínání migrační krize a odmítavý postoj k nelegální migraci spolu snoubí dva různé prvky populismu dle této práce, a sice bod 6

¹⁸² BABIŠ, Andrej. *Tohle je poslední Čau lidi před volbami* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/251156436955819/?so=channel_tab&rv=all_videos_card .

¹⁸³ Tamtéž

¹⁸⁴ Viz výše v práci

¹⁸⁵ *Centrum pro výzkum veřejného mínění: Členství České republiky v Evropské unii očima veřejnosti – červenec 2021* [online]. [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/5468-clenstvi-ceske-republiky-v-evropske-unii-ocima-verejnosti-cervenec-2021> .

¹⁸⁶ BABIŠ, Andrej. *Tohle je poslední Čau lidi před volbami* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/251156436955819/?so=channel_tab&rv=all_videos_card .

„**Pocit krize**“ a bod 7 „**Rétorika populismu**“. Populistická rétorika se objevuje často v dobách, kdy národ prochází krizí (či je přesvědčen, že jí prochází). Připomínání migrační krize a poukazování na to, že politický oponent, má „špatné řešení“ této otázky přiživuje „**Pocit krize**“ a podporuje tak „**Rétoriku populismu**“. „**Rétorika populismu**“ je zde rovněž objevena, neboť Andrej Babiš zde útočí na své oponenty a mimo jiné jim vytýká, že chtějí přijímat migranty, čímž dává najevo svůj postoj k migraci. Nepřijímání uprchlíků je snadným a libivým řešením složité otázky, což je hlavní znak „**Rétoriky populismu**“. Na základě CVVM lze tvrdit, že postoj proti přijímání migrantů bude nejspíše populární u mnoha občanů, neboť na základě průzkumu CVVM v červnu roku 2021, byli uprchlíci označeni dotazovanými, jako třetí největší hrozba pro bezpečnost ČR hned po teroristech a organizovaném zločinu.¹⁸⁷

V čase 8:05 „*SPOLU zaprodají naší zemi Bruselu*“¹⁸⁸ Zde je nalezen vedlejší aspekt populismu, a sice anti evropská rétorika.

V čase 8:35 „*Oni všichni chtějí jenom ty koryta, ty funkce, ty stovky tisíc ve sněmovně. No a potom samozřejmě privatizace, tak si pamatujeme, jak ODS privatizovala*“¹⁸⁹ Zde se objevuje prvek číslo tři dle této práce tedy: „**Kritika elit**“ Andrej Babiš zde kritizuje své hlavní politické oponenty před volbami a tvrdí, že jim jde jen o jejich vlastní blaho a tudíž nerespektují zájem lidu.

V čase 9:27 „*Sedmička, že se vrátí lobbisté, kmotři, vexláci a tuneláři, tak oni se ani nemusí vracet, protože oni tam jsou, šéf Ústecké kandidátky za ODS pan Krejza, tak to je skutečně kmotr, který má dlouhou historii.*“¹⁹⁰ Zde Andrej Babiš osočuje některé své politické oponenty z toho, že jsou *lobbisté, kmotři, vexláci a tuneláři* a poté dokonce jmenuje konkrétní jméno údajného „kmotra“. Splňuje bod číslo tři „**Kritika elit**“

V čase 11:51 „*Aféry ODS od revoluce, strašně dlouhé. Kalousek a jeho dvacet let úřednických a politických her. Za KDU a potom za TOP. Všichni si to pamatujete, takže prosím zalistujte ve vaší paměti, a přece nemůžete dopustit, aby oni se vrátili. Oni vlastně říkají, že je čas na změnu, oni říkají čas na změnu, a jaká změna? No ta změna, která tady byla do roku*

¹⁸⁷ Centrum pro výzkum veřejného mínění: *Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku – červen 2021* [online]. [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/5405-verejnost-o-svych-obavach-a-bezpecnostnich-rizicich-pro-ceskou-republiku-cerven-2021> .

¹⁸⁸ BABIŠ, Andrej. *Tohle je poslední Čau lidí před volbami* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/251156436955819/?so=channel_tab&rv=all_videos_card .

¹⁸⁹ Tamtéž

¹⁹⁰ Tamtéž

2013, *kdyby tohle nedělali, tak jsem nikdy nešel do politiky.*¹⁹¹ Na začátku těchto vět lze spatřovat bod číslo tři „**Kritika elit**“. Andrej Babiš zde připomíná aféry některých svých oponentů především pak ODS. Zároveň zde lze nalézt bod číslo šest „**Pocit krize**“. Ten je prohlubován tím, jak Andrej Babiš neustále připomíná občanům korupční kauzy jiných politických subjektů. „*Všichni si to pamatujete, takže prosím zalistujte ve vaší paměti, a přece nemůžete dopustit, aby oni se vrátili.*“¹⁹² Zde lze celkem jednoznačně spatřit prvek číslo čtyři dle této práce a sice: „**Apel k lidu**“. *Kdyby tohle nedělali, tak jsem nikdy nešel do politiky.* Tato poslední část věty, připomíná spásitelský styl dle M. Canovan, Andrej Babiš zde sděluje občanům, že šel do politiky jenom pro to, aby bojoval proti těm „zlým elitám“ či „jiným“ kterým nezáleží na lidu, nebo na České republice, ale jde jim jen o vlastní prospěch. Sám se staví do role kladného hrdiny, který přišel lid České republiky spasit, před korupcí a „zkorumpovanými elitami“.

V čase 12:55: „*Takže prosím vás, nedopustíte, aby ta jejich změna, ten návrat k tomu, co se tady stalo po revoluci, že jsme všechno rozprodali*“¹⁹³ V této části lze objevit prvek číslo čtyři „**Apel k lidu**“

3.2.3 Volby 2021 Superdebata z 6. 10. 2021¹⁹⁴

V této části práce je analýza jednání Andreje Babiše v Superdebatě, konané těsně před volbami 2021.

V čase 27:50 „*Superhrubá mzda je samozřejmě podvod z dílny ODS a TOP09 a my jsme našli zdroje, takže my nemusíme navyšovat daně a nebudeme, ale já bych rád reagoval na pana Rakušana, který je tady na záskok, ale ti Piráti říkají, zavedeme ekologickou daň, zdaníme nadměrné byty a pan Fiala ohlásil „stojedničku“ tady pětikoalice, takže jeho oni donutí a všichni těchto pět stran nám navýší daně. Odeeska to dělala vždycky, vždycky slibovala něco před volbami, potom to udělala, takže by bylo dobré, aby to lidi věděli.*“¹⁹⁵ Populisté se snaží poukazovat na „zkorumpované elity“, které zbavují (nebo chtějí zbavit) „ctnostný lid“ jeho

¹⁹¹ BABIŠ, Andrej. *Tohle je poslední Čau lidi před volbami* [Facebook online]. In: . [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/251156436955819/?_so=_channel_tab&_rv=_all_videos_card .

¹⁹² Tamtéž

¹⁹³ Tamtéž

¹⁹⁴ *Volby 2021: Superdebata* [Česká televize online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/14311626553-volby-2021/221411033171007-superdebata-ceske-televize/> .

¹⁹⁵ Tamtéž

prosperity, práv, hodnot, identity a hlasu.¹⁹⁶ V tomto projevu Andrej Babiš kritizuje své největší oponenty v rámci voleb 2021. „*Superhrubá mzda je samozřejmě podvod z dílny ODS a TOP09*“¹⁹⁷ či „*Piráti říkají, zavedeme ekologickou daň, zdaníme nadměrné byty a pan Fiala ohlásil „stojedničku“ tady pětikoalice, takže jeho oni donutí a všichni těchto pět stran nám navýší daně.*“¹⁹⁸ Takováto tvrzení lze pokládat za bod číslo tři tedy „**Kritiku elit**“, které se v tomto konkrétním případě snaží zbavit lid jeho prosperity.

V čase 52:52 „*Chtěl bych reagovat, že Piráti jasně řekli, že chtějí zdaňovat nadrozměrné byty a jeden Pirát dokonce řekl, že chce vyvlastňovat, jak podle Berlínu*“¹⁹⁹ Opět se jedná o tvrzení, které lze považovat jako bod číslo tři „**Kritika elit**“, které chtějí zbavit lid prosperity.

V čase 1:18:36 „*My musíme zkrátka zařídít, aby ten šílený Zeleno-Pirátský parlament netlačil ty automobilky do toho, aby dělaly jen elektro auta. Nechte to na lidi. A ta strategie? (dotaz moderátorky) No to říkám, to je ta strategie, že nemůžeme dopustit tu novou normu Euro 7 ty šílenosti toho viceprezidenta Evropské Komise Timmermannse, to jsou jeho návrhy, to se nikdy neprojednávalo, tomu musíme zabránit.*“²⁰⁰ Otázka takzvaného „Zeleného údělu“ a s ním spojených témat je nepochybně aktuálním tématem, které má ve společnosti svou odezvu. Odmítnutí nové normy a nechání řešení na lidech je na první pohled snadné a zkratkovité řešení komplexního problému a pro občany, kteří nesouhlasí s novými normami týkajících se motorových vozidel rovněž i řešení líbivé. Zde byl tedy odhalen prvek číslo 7 dle této práce a sice „**Rétorika populismu**“. Zároveň zde byl pozorován další tentokrát vedlejší aspekt populismu, a sice anti-evropská rétorika v tomto případě konkrétně kritika Evropské komise a jejího viceprezidenta, který navrhuje normu Euro 7, která je dle Andreje Babiše šílenost a údajně jde o nikdy neprojednaný návrh „*nemůžeme dopustit tu novou normu Euro 7 ty šílenosti toho viceprezidenta Evropské Komise Timmermannse, to jsou jeho návrhy, to se nikdy neprojednávalo, tomu musíme zabránit.*“²⁰¹

¹⁹⁶ ALBERTAZZI, Daniele a Duncan MCDONNELL. *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. Basingstoke England: Palgrave Macmillan, 2008. s. 3.

¹⁹⁷ *Volby 2021: Superdebata* [Česká televize online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/14311626553-volby-2021/221411033171007-superdebata-ceske-televize/>.

¹⁹⁸ *Volby 2021: Superdebata* [Česká televize online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/14311626553-volby-2021/221411033171007-superdebata-ceske-televize/>.

¹⁹⁹ Tamtéž

²⁰⁰ Tamtéž

²⁰¹ Tamtéž

V čase 1:32:42: „*Ta korupce ODS a TOP09 byla absolutní reakce. To oni mě zplodili, udělal jsem protikorupční hnutí, které tady bude stabilní, i když já v tom hnutí nebudu, ale teďka kandiduju na premiéra* „²⁰² Zde lze spatřit „**Kritiku elit**“ v konkrétním případě jde o kritiku korupce dvou stran výše jmenovaných. Nicméně zde lze vnímat prvek jiného bodu populismu dle této práce. Bod číslo 6 „**Pocit krize**“ říká že: „*Populistická rétorika se objevuje v době, kdy lid prožívá (či je přesvědčen, že prožívá) extrémní krizi, která jej ohrožuje.*“ Nebo „*K rozmachu populismu může vést neuspořádaná a nestabilní politická situace, kdy běžná politika selhává*“²⁰³ Tato tvrzení jdou ruku v ruce s tvrzením samotného lídra Hnutí ANO Andreje Babiše „*Ta korupce ODS a TOP09 byla absolutní reakce. To oni mě zplodili, udělal jsem protikorupční hnutí*“²⁰⁴ Andrej Babiš zde sděluje voličům, že vznik jeho Hnutí ANO byla reakce na zkorumpovanou politiku jeho politických předchůdců v tomto případě, jmenovitě šlo o korupci ODS a TOP09. Tato slova potvrzují teze výše vytyčené, tedy to, že „*Populistická rétorika se objevuje v době, kdy lid prožívá (či je přesvědčen, že prožívá) extrémní krizi*“ a „*K rozmachu populismu může vést neuspořádaná a nestabilní politická situace, kdy běžná politika selhává*“.²⁰⁵

3.2.4 Shrnutí

V této kapitole dochází ke shrnutí výše zkoumané problematiky a k dopovězení na výzkumné otázky: *Lze považovat Andreje Babiše za populistu? Jak moc charakteristických znaků populismu lze v jednání Andreje Babiše nalézt? V jak velké míře se tyto znaky populismu v jednání Andreje Babiše nacházejí?* Součástí shrnutí je i tabulka, ve které jsou uvedeny veškeré potvrzené znaky populismu (tabulka číslo 1 viz příloha) a rovněž tabulka, ve které je zachycena četnost znaků populismu, které byly v rámci této práce objeveny (tabulka číslo 2 viz příloha.)

Na základě zjištěných informací dojde k odpovědi na otázky: *Jak moc charakteristických znaků populismu lze v jednání Andreje Babiše nalézt? V jak velké míře se tyto znaky populismu v jednání Andreje Babiše nacházejí?*

²⁰² *Volby 2021: Superdebata* [Česká televize online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/14311626553-volby-2021/221411033171007-superdebata-ceske-televize/> .

²⁰³ Viz výše v práci

²⁰⁴ *Volby 2021: Superdebata* [Česká televize online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/14311626553-volby-2021/221411033171007-superdebata-ceske-televize/> .

²⁰⁵ Viz výše v práci

Co se týče první otázky lze jednoznačně tvrdit, že se v jednání Andreje Babiše nachází všechny prvky populismu dle této práce.

Co se týče otázky druhé lze tvrdit, že se v jednáních opakují všechny prvky populismu dle této práce. Pomineme-li prvky číslo 4. a 5. u kterých lze jen konstatovat existenci či neexistenci těchto prvků, pak lze dojít k závěru, že má Andrej Babiš tendence uchýlovat se k populismu.

Z analýzy vyplývá, že nejsilnější prvek populismu v rámci jednání Andreje Babiše je „Osobnost vůdce“. Samotný fakt, že je osoba silným a výrazným lídrem s velkou mocí nad politickým hnutím či stranou ještě neznamená, že se jedná o populistu.

Druhý nejčetnější prvek populismu byla „Rétorika Populismu“. Tento prvek se vyskytoval v rámci projevů Andreje Babiše velmi často a je nepochybné, že byl tento prvek populismu používán tak často, že s ním Andrej Babiš „vplul“ do vod populismu.

Častý byl i prvek „Kritika elit“. Tento prvek je dle autora práce nejdůležitější z prvků populismu, neboť jde o prvek populismu, na kterém se shoduje mnoho autorů zabývajících se touto problematikou (jak ukázala práce výše). I v tomto případě se Andrej Babiš ve svých projevech uchýloval ke kritice „Zkorumpovaných elit“ tak často, že lze mluvit o populismu v jednání tohoto politika.

Další prvek je „Pocit krize“. I přes fakt, že se Andrej Babiš k tomuto prvku populismu dostal v rámci svých jednání opakovaně, lze vidět, že míra tohoto prvku je nižší, než u výše popsaných prvků. I přes to lze vidět, že se Andrej Babiš k tomuto prvku populismu uchýluje.

Posledním prvkem je poté „Apel k lidu“. Tento podstatný prvek populismu, kdy populistu apeluje na „lid“ je v rámci jednání Andreje Babiše používán. Ve všech analyzovaných projevech ať už se jednalo o prezentaci Hnutí ANO v rámci oficiálních webových stránek, či veřejných projevů Andreje Babiše došlo k potvrzení tohoto prvku populismu třikrát. Lze tedy vidět, že i tento podstatný prvek populismu se v jednání Andreje Babiše opakuje.

Závěr

V této bakalářské práci došlo k představení pojmu populismu a uchopení problematiky tohoto fenoménu. Na základě zjištěných informací o populismu byly vypracovány kritéria, dle kterých byl hodnocen populismus u vybraného politika, přičemž cílem práce bylo zjistit, kolik prvků populismu dle této práce se vyskytuje v jednání a projevech Andreje Babiše a v jak velké míře se vyskytují. Zodpovězení těchto otázek umožňuje odpovědět na otázku, zdali lze Andreje Babiše oprávněně nazývat populistou. Prvky populismu v této práci jsou určeny na základě informací získaných z odborných prací autorů. Jako prvky populismu dle této práce byly určeny tyto: Osobnost vůdce, Existence heartlandu, Kritika zkorumpovaných elit, Apel k lidu, flexibilní „neúplná“ ideologie, Pocit krize a Rétorika populismu. Práce rovněž určila, jakým způsobem jsou tyto prvky posuzovány (z hlediska stylu, komunikace, nebo kombinací obou).

V první kapitole se práce zabývala uchopením populismu a vysvětlením tohoto pojmu a to za pomoci informací z odborných publikací od autorů, kteří se tímto fenoménem zabývají. Na závěr této kapitoly byly určeny prvky populismu dle této práce. Určení prvků populismu je klíčové, neboť jsou využity v analýze Andreje Babiše ve třetí kapitole a odpovídají na vedlejší výzkumnou otázku: *„Jak lze populismus definovat a jaké jsou jeho stěžejní prvky?“*

Druhá kapitola byla pojata formou krátkého historického exkurzu, jehož cílem bylo ukázat, že populismus není pouze výdobytkem dnešní doby, ale již dříve existujícím fenoménem, jehož antická forma je v některých ohledech podobná té dnešní.

Třetí kapitola posuzovala, jednání Andreje Babiše, respektive se snažila na základě prvků populismu dle této práce a jejich výskytu v jednáních Andreje Babiše odpovědět na výzkumné otázky, kterými jsou: *„Jak moc charakteristických znaků populismu lze v jednání Andreje Babiše nalézt?“* *„V jak velké míře se tyto znaky populismu v jednání Andreje Babiše nacházejí?“* Po zodpovězení těchto otázek pak práce odpovídá na hlavní výzkumnou otázku, která zní: *„Lze považovat Andreje Babiše za populistu?“* V této kapitole tedy došlo k analýze jednání Andreje Babiše a k identifikaci prvků populismu dle této práce v jednání tohoto politika. Rovněž byla zkoumána intenzita těchto jednotlivých prvků v jednání Andreje Babiše.

Práce zjistila, že Andrej Babiš se uchyluje ke všem výše zmíněným prvkům populismu. Především prvky, které se projevují v komunikaci s občany je třeba, rozebrat v závěru, neboť míra těchto prvků populismu se v jednání Andreje Babiše liší. První prvek populismu, který závěr rekapituluje je **„Osobnost Vůdce“**. Tento prvek populismu se projevuje i v komunikaci

s občanem, jak práce uvedla výše. V komunikaci s občanem se tento prvek projevil celkem osmkrát v rámci analyzovaných jednání, jedná se tedy o jeden z častějších prvků v komunikaci Andreje Babiše.

Dalším prvkem je „**Kritika elit**“ i tento prvek se objevuje v jednáních Andreje Babiše často. Toto zjištění je důležité, neboť jak je uvedeno v práci, jde o zásadní prvek, na kterém se shodují mnozí autoři zabývající se populismem, a stejně tak jde o jeden z nejčastějších prvků populismu dle této práce, ke kterým se Andrej Babiš uchyluje. Tento prvek byl objeven osmkrát.

„**Apel k lidu**“ i přes to, že se jedná o nejméně se vyskytující prvek populismu, který práce objevila, lze tvrdit, že se k tomuto prvků Andrej Babiš uchyluje opakovaně. V rámci práce byl tento prvek objeven třikrát.

I k prvků populismu „**Pocit krize**“ lze říci, že se k němu Andrej Babiš uchyluje opakovaně, tento prvek byl objeven v jednáních Andreje Babiše pětkrát.

Poslední prvek populismu, který je třeba zrekapitulovat je „**Rétorika populismu**“. Je to poslední prvek populismu dle této práce a zároveň nejčastější prvek populismu, který byl v jednáních Andreje Babiše objeven. Tento prvek populismu byl objeven dvanáctkrát a lze tvrdit, že jde o prvek, který je pro Andreje Babiše typický. Byl objeven v rámci zahájení předvolební kampaně, v předvolebních spotech na Facebooku Andreje Babiše, v pořadu „*Čau lidi*“ i v předvolební „*Superdebatě*“ na stránkách České Televize.

Cílem práce bylo poukázat na problematiku populismu a pokusit se tento fenomén pochopit a zpracovat. Hlavním cílem pak bylo zjistit, zdali lze Andreje Babiše označit za populistu a to formou analýzy. Důležitým kritériem pro to, aby bylo možné Andreje Babiše označit za populistu je potvrzení všech prvků populismu dle této práce v jednání tohoto politika. Důležité kritérium je rovněž intenzita těchto prvků v jednáních sledovaného politika. Jak práce zjistila, díky analýze ve třetí kapitole v jednáních Andreje Babiše se vyskytuje všech sedm prvků populismu dle této práce. Tím byla zodpovězena výzkumná otázka: „*Jak moc charakteristických znaků populismu lze v jednání Andreje Babiše nalézt?*“. Intenzita výskytu prvků populismu v jednání Andreje Babiše byla rovněž posuzována formou analýzy. Veškeré prvky populismu posuzované z hlediska komunikace byly potvrzeny vícekrát, některé se opakovaly dokonce velmi často, tím práce odpověděla na výzkumnou otázku: „*V jak velké míře se tyto znaky populismu v projevu Andreje Babiše nacházejí?*“ práce tedy došla k závěru, že Andreje Babiše lze označit za populistu, neboť naplnil potřebná kritéria dle této práce.

Přínos této práce lze spatřit v tom, že zde bylo vytýčeno sedm prvků populismu, které byly vybrány na základě prací odborných autorů, kteří se tímto fenoménem zabývají. Na základě toho, byl vytvořen analytický rámec pro zkoumání vybraného politika (sedm prvků populismu). Těchto sedm prvků populismu dle této práce by tak mohlo pomoci při hledání jeho definice.

Meze této práce spočívají v tom, že populismu chybí ucelená definice. Z toho důvodu musela práce přijít s vlastními prvky populismu, kterými se pokusila populismus definovat a následně jej analyzovat v jednáních vybraného politika. Tyto prvky byly zpracovány na základě studia jen některých odborníků zabývajících se touto problematikou a byly sestaveny na základě autorova pohledu na problematiku populismu, nelze tedy tvrdit, že na výše uvedených prvcích by se shodli všichni odborníci na toto téma a je tedy jasné, že je v tomto bodě práce napadnutelná. Zároveň je třeba mít na paměti, že tato práce posuzuje Andreje Babiše ve světle, v jakém je znám dnes, pokud by v budoucnu došlo k razantní změně přístupu tohoto politika, pak by výsledky této práce nemohly být nadále aplikovány vůči Andreji Babišovi.

Citovaná literatura

- LACLAU, Ernesto. *On Populist Reason*. Beccles : Verso, 2005. Sv. 1. ISBN 1-85984-651-3.
- CHARVÁT, Jan, LÁBUSOVÁ, Adéla. *Křehkost demokracie: Příručka pro pedagogy pro práci s tématem radikalismu ve výuce*. Praha : Člověk v tísni, 2019. ISBN 978-80-7591-019-6.
- PINKOVÁ, Aneta, HAVLÍK, Vlastimil. Populisté, protestní strany, outsideři? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter*. 2012, str. 123.
- PANIZZA, Francisco *Populism and the Mirror of Democracy*. London : Verso, 2005. ISBN 1-85984-523-1.
- MUDDE, Cas, KALTWASSER, Cristobal Rovira. *Populism A Very Short Introduction*. Oxford : Oxford University Press, 2017. ISBN 9780190234874.
- ALBERTAZZI, Danielle, MCDONNELL, Duncan. *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. Basingstoke England : Palgrave Macmillan, 2008.
- DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, BUBEN, Radek, NĚMEC, Jan. *!Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha : Sociologické nakladatelství SLON, 2012. Sv. 77. ISBN 978-80-7419-091-9.
- WEYLAND, Kurt. *Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics*. místo neznámé : Comparative politics, 2001.
- ŠTEFANČÍK, Josef, SMOLÍK, Radoslav. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie III. 3. vydání*. Bratislava : Ekonóm, 2018. ISBN 978-80-225-4528-0.
- SCS.ABZ.CZ. *Slovník cizích slov*. [Online] <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ideologie>.
- CANOVAN, Margaret. *Trust the people! Populism and the Two Faces of Democracy*. místo neznámé : Political Studies, 1999.
- ENGLISH-WORD INFORMATION. *Wordinfo.info*. [Online] <https://wordinfo.info/unit/1728/page:2>.
- OXFORD BIBLIOGRAPHIES. *oxfordbibliographies.com*. [Online] <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195389661/obo-9780195389661-0221.xml>.
- CROOK, J.A., LINTOTT, Andrew, RAWSON, Elizabeth. *The Cambridge Ancient History: The Last Age of Roman Republic*. 2. Cambridge : Cambridge University Press, 1994. ISBN 0-521-25603-8.
- ROMAN REPUBLIC.ac.uk. *romanrepublic.ac.uk*. [Online] <http://romanrepublic.ac.uk/person/1525/>.
- BRITANNICA. *britannica.com*. [Online] <https://www.britannica.com/place/ancient-Rome/The-reform-movement-of-the-Gracchi-133-121-bc#ref298463>.
- STOBART, J.C. *The Grandeur That Was Rome*. Frankfurt am Main : Outlook Verlag GmbH, Germany, 2020. ISBN 978-3-75243-264-0.

- OXFORD REFERENCE. *oxfordreference.com*. [Online]
<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110810105015943>.
- ANO BUDE LÍP. *anobudelip.cz*. [Online] <https://www.anobudelip.cz/cs/>.
- IDNES: ZPRAVODAJSTVÍ. *www.idnes.cz*. [Online]
https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-predstaveni-volebniho-programu-babis-usti-nad-labem-volby-2021.A210902_055256_domaci_kop.
- VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *www.vlada.cz*. [Online] Dostupné z:
<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/andrej-babis-115388/>.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *www.aplikace.mvcr.cz*. [Online]
Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politicky-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=368.
- TAGGART, Paul. Grin. *grin.com*. [Online] Dostupné z:
<https://www.grin.com/document/991030>.
- MEDIAN. *median.eu*. [Online] https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf.
- VOLBY. *Volby.cz*. [Online] <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>.
- PROGRAMY DO VOLEB. *programydovoleb.cz*. [Online]
<https://2021.programydovoleb.cz/strana/ano-2011/volebni-program>.
- PICHELMANN, Karl, BUTI, Marco. Europa. *ec.europa.eu*. [Online]
<https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/jan2017-populism.pdf>.
- BABIŠ, Andrej. Facebook. *facebook.com*. [Online]
https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/625667951774188/?__so__=channel_tab&__rv__=all_videos_card.
- CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *www.cvvm.cas.cz*. [Online]
<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/5468-clenstvi-ceske-republiky-v-evropske-unii-ocima-verejnosti-cervenec-2021>.
- ČESKÁ TELEVIZE ONLINE. *ceskatelevize.cz*. [Online]
<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/14311626553-volby-2021/221411033171007-superdebata-ceske-televize/>.
- POLITICKÝ SLOVNÍK. *www.politicky-slovník.cz*. [Online] <http://www.politicky-slovník.cz/politicke-mysleni/catch-all-strana/>.
- LAZAR, Marc. European populism from left to right. *Institut Montaigne*. 2021, 1.
- LONGLEY, Robert. What is populism? Definition and Examples. *ThoughtCo*. 2022, 1.
- MUDDE, Cas. The Populist Zeitgeist: Defining the undefinable. *Cambridge University Press*. 2014, 1.
- LIDDIARD, Patrick. Is Populism Really a Problem for Democracy? *The Wilson Centre*. 2019, Sv. 34, 4.

- AINGINGER, Karl. Populism: Root Causes, Power Grabbing and Counter Strategy. *Intereconomics*. 5, 2020, Sv. 55, 1.
- STULÍK, Ondřej, KRČÁL, Petr. Surfování na migrační vlně v době populismu. *Acta Politologica*. 2019, Sv. 11, 2.
- MELITO, Francesco. Populism vs Demagogism: What if Anti-populists are the Real Demagogues. *Politologický časopis - Czech Journal of Political Science*. 2021, Sv. 3, 3.
- BLOCK, Elena, NEGRINE, Ralph. The Populist Communication Style: Toward a Critical Framework. *International Journal of Communication*. 2017, Sv. 11, 20.
- HLÍDAČSTÁTU. www.hlidacstatu.cz. [Online] 2021. <https://www.hlidacstatu.cz/Osoba/Funkce/andrej-babis>.
- NAŠIPOLITICI. Nasipolitici.cz. [Online] 2022. <https://www.nasipolitici.cz/detail/andrej-babis>.
- TABELLINI, Guido. The rise of populism. *VOX.eu*. 29. 10 2019, 1.
- THIERS, Consuelo, WEHNER, Leslie. The Personality Traits of Populist Leaders and Their Foreign Policies: Hugo Chávez and Donald Trump. *International Studies Quarterly*. 1, 18. 10. 2021, Sv. 66, 11.
- EUROPEAN CENTER FOR POPULISM STUDIES. www.populismstudies.org. [Online] <https://www.populismstudies.org/Vocabulary/the-heartland/>.
- ZENKER, Petr. O populismu a lidu. *Centrum pro studium demokracie a kultury*. 5. 6. 2013, 1.
- BENDL, Tomáš, BOŘIL, Vít, SUCHÁNEK, Jonáš. Populismus, migrace a virtuální svět. *Research Gate*. 15. 7 2020, 7.
- ARCDATA PRAHA, *Volby 2017 v prostoru a čase – doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.* [online]. Youtube, 2017. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=D-uIt9BXn78&t=775s&ab_channel=ARCDATAPRAHA%2Cs.r.o.

Abstrakt

Tato bakalářská práce s názvem *Populismus Andreje Babiše* se zabývá populistickým jednáním Andreje Babiše. Cílem této práce bylo vysvětlit a pokusit se definovat pojem populismus a také určit, do jaké míry je Andrej Babiš populistou. Práce využívá metodu analýzy znaků populismu, na základě kterých je posuzován Andrej Babiš.

Práce se skládá ze tří kapitol. První kapitola se zabývá populismem a jeho definicí. V první kapitole jsou určeny znaky populismu, podle kterých je posuzován Andrej Babiš z hlediska populismu. Druhá kapitola je krátkým historickým exkurzem, který zkoumá populismus v době Antického Říma a zkoumá rozdíly mezi ranou a současnou formou populismu. Třetí kapitola posuzuje jednání Andreje Babiše formou analýzy znaků populismu, které jsou určeny v první kapitole. Třetí kapitola posuzuje jednání Andreje Babiše a Hnutí ANO formou analýzy znaků populismu.

Cílem analýzy je zjistit, které znaky populismu se v jednáních Andreje Babiše nacházejí a v jak velké míře se v jednáních Andreje Babiše nacházejí. Na závěr této kapitoly práce zhodnocuje analýzu a zjišťuje, jestli lze považovat Andreje Babiše za populistu.

Abstract

This Bachelor thesis, entitled *Populism of Andrej Babiš* deals with the populist acts of Andrej Babiš. The aim of this work was to explain and define the concept of populism and also determine the extent to which Andrej Babiš is a populist. The work uses the method of analysis of the features of populism on the basis of which Andrej Babiš is judged.

The Bachelor thesis consist of three chapters. The first chapter deals with populism and its definition. The first chapter identifies the features of populism, according to which Andrej Babiš is judged in terms of populism. The second chapter is a short historical excursion that examines populism in ancient Rome and examines the differences between early and contemporary forms of populism. The third chapter assesses the actions of Andrej Babiš in the form of an analysis of the features of populism, which are identified in the first chapter.

The aim of the analysis is to find out which features of populism are in the actions of Andrej Babiš. At the end of third chapter, the thesis evaluates the analysis and finds out whether Andrej Babiš can be considered as a populist.

Klíčová slova

Populismus, znaky populismu, Hnutí ANO, Andrej Babiš.

Key words

Populism, features of the populism, ANO Movement, Andrej Babiš.

Přílohy

Tabulka číslo 1

1. Osobnost vůdce	Ano – tento prvek byl potvrzen na základě studia stanov a morálního kodexu Hnutí ANO, stejně tak bylo v rámci analýzy objeveno spoustu jednání, která potvrzují ukotvení vůdcovské pozice Andreje Babiše.
2. Existence heartlandu	Ano – tento prvek byl potvrzen v rámci samostatné podkapitoly, která se heartlandem Andreje Babiše a jeho složením zabývá.
3. Kritika „zkorumpovaných“ elit	Ano – tento prvek byl potvrzen (například v rámci zahájení volební kampaně 2021, kde Andrej Babiš zmiňuje, že jej odmítají, neboť není součástí „zkorumpovaného systému“ a se svou opozicí jeho Hnutí „ <i>nedělalo kšefty a neprivatizovalo</i> “
4. Apel k lidu	Ano – tento prvek populismu byl potvrzen. Například při zahájení volební kampaně 2021 Andrej Babiš zde tvrdí, že jde o „ <i>poslední šanci volit Babiše</i> “ a zároveň o poslední šanci: „ <i>jak chránit naše národní zájmy, jak ochránit naši životní úroveň, jak ochránit naši kulturu a svébytnost, jak zastavit obě antibabišovské koalice, které se už dohodly na společné vládě, výměnou za odevzdání naší suverenity a rozbití V4.</i> “
5. Flexibilní (neúplná) ideologie	Ano – tento prvek byl potvrzen. V rámci analýzy Hnutí ANO došlo ke zjištění, že jde o politické uskupení, které lze nazvat slovy „catch-all“ tedy jde o hnutí, které chce zapůsobit na co nejvíce voličů bez ohledu na ideologii, vyhraněná ideologie (např. pravicová, či levicová) by a priori odradila potencionální elektorát. Nevyhraněná

	<p>ideologie Hnutí ANO pak umožňuje jistou flexibilitu a možnost reagovat na změny ve společnosti. Jediným ideologickým znakem, který je pro rétoriku Hnutí ANO stálý, je boj proti korupci.</p>
<p>6. Pocit krize</p>	<p>Ano – tento prvek byl potvrzen: V rámci analyzovaného projevu Andreje Babiše došlo k připomínání krizí, které českou veřejností rezonují. Konkrétně šlo o krizi politickou (či korupční) a krizi migrační. Tyto krize Andrej Babiš připomíná ve svém projevu v těchto částech: <i>Nechtějí nás, protože jsme se nikdy nestali součástí jejich zkorumpovaného systému. Nechtějí nás, protože jsme s nimi nikdy nedělali kšefty a neprivatizovali, nechtějí nás, protože jsme odmítli s nimi tunelovat naši zemi. Dělali to dlouhá léta a už se těší, až se dostanou zpátky ke korytům.</i> A „<i>Řekl jsem to tisíckrát a řeknu to znovu, dokud budu premiérem, nikdy nepřijmeme ani jednoho nelegálního migranta, nikdy</i>“.</p>
<p>7. Rétorika populismu</p>	<p>Ano – tento prvek byl potvrzen. Migrační krize je bezpochyby jedním z témat, které rezonují společností a to již delší dobou. Vymezením se proti nelegální migraci a jednoduchým řešením tohoto problému (tedy nepřijímáním nelegálních běženců) je další ukázkou „Rétoriky populismu“ Problém je zde stanoven a je stanoveno i jednoduché líbivé řešení, stejně tak způsob sdělení je rázný, není zbytečně složitý a poněkud heslovitý „<i>Řekl jsem to tisíckrát a řeknu to znovu, dokud budu premiérem, nikdy nepřijmeme ani jednoho nelegálního migranta,</i></p>

	<i>nikdy</i> “. V této části projevu je bezpochyby potvrzen prvek „ Rétorika populismu “.
--	--

Tabulka číslo 2

1) Prvek 1: Osobnost vůdce	8 jeden z nejtýpčtějších prvků jak v rámci analýzy Andreje Babiše, tak z hlediska analýzy Hnutí ANO.
2) Prvek 3: Kritika „zkorumpovaných elit“	8 i tento prvek populismu je velmi typický a objevuje se často, odpovídá protikorupčnímu zaměření Hnutí ANO.
3) Prvek 4: Apel k lidu	3 méně častý prvek, i přes to se opakuje v rámci rétoriky Andreje Babiše.
4) Prvek 6: Pocit krize	5 tento prvek populismu je relativně častý v rámci rétoriky Hnutí ANO a Andreje Babiše se objevuje společně s prvkem číslo sedm
5) Prvek 7: Rétorika populismu	12 Nejčastější prvek populismu, který analýza odhalila, jde o prvek populismu, který se často opakuje a lze tvrdit, že jde o prvek, který je v jednáních Andreje Babiše běžný.